

Mag. Tilka Jamnik

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS; e-mail: tilka.jamnik@gmail.com

15. november 2014

KNJIGE, PRIMERNE TUDI ZA SREDNJEŠOLCE

Komu

- Pričujoči seznam knjig želi biti mladim bralcem, staršem, profesorjem v srednjih šolah in (mladinskim) knjižničarjem v pomoč pri izbiranju kakovostnih knjig za srednješolce in za zahtevnejše bralce v tretjem triletju osnovne šole.

Zakaj

- Primerne so za srednješolce in tudi že za zahtevnejše bralce v tretjem triletju osnovne šole. Obenem so te knjige lahko dobrodošlo branje odraslim bralcem in pri različnih oblikah spodbujanja medgeneracijskega branja.

Kaj

- v seznam je vključenih ok. 80 kakovostnih knjig (ocenjene so z odlično ali prav dobro oceno); večina jih ima tudi anotacijo;
- vključili smo predvsem leposlovne knjige za to starostno stopnjo in dodali tri poučne knjige iz tega obdobja;
- upoštevali smo tako slovenske kot prevedene knjige,
- nove knjige in ponatise, ki so sedaj na voljo v knjižnicah in na knjižnem trgu (v glavnem so izšle v zadnjem desetletju, do vključno leta 2013),
- pri tem smo uporabili Priročnike za branje kakovostnih knjig oz. Priporočilne sezname mladinskih knjig, ki jih za vsako leto pripravlja MKL, Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo; dostopni tudi na spletni strani: <http://www.mklj.si/prirocnik/item/451>.
- ohranili smo postavitev knjig (slikanice, stripi, fantastika, resničnost idr.) in obliko zapisa iz Priročnikov Pionirske,
- seznam vsekakor dopolnajte s kakovostnimi knjigami po svojih željah in glede na knjižni fond v vaši ustanovi, predvsem pa s kakovostnimi novostmi,
- oblikujte na osnovi tega seznama krajše priporočilne sezname npr. glede na določeno temo; upoštevajte želje in zanimanja mladih bralcev.

Legende in opombe

C = leposlovje do 9. leta
P = leposlovje od 10. leta dalje
M = leposlovje od 13. leta dalje
L = ljudsko slovstvo

A-stopnja = primerno tudi za starost do 3 let
B-stopnja = primerno za starost 3–6 let
1. stopnja = primerno za 1., 2. in 3. razred OŠ
2. stopnja = primerno za 4., 5. in 6. razred OŠ
3. stopnja = primerno za 7., 8. in 9. razred OŠ
M⁺-stopnja = primerno za srednješolce

LEPOSLOVNE KNJIGE

SLIKANICE

Makarovič, Svetlana: **Balada o Sneguročki.**

Ilustr. Anamarija Babič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012, 32 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], ljudsko izročilo, slikanica +

| čustva, hčere, matere, mitologija, nasilje, zlorabe

Balada o Sneguročki je že četrta v nizu baladnih pravljic Svetlane Makarovič, ki oživljajo izvorno naravo ljudskih mitov in zgodb. Motiv prevzema iz ruske ljudske pravljice o Sneguročki, ki je nastala v 19. stoletju; Sneguročka je izvorno deklica, narejena iz snega, simbol zime. Makarovičeva prevzame le pravljичni motiv snežnega otroka in ga prelevi v povsem samosvojo baladno zgodbo: Sneguročka je spočeta iz nasilja; njena mati je mlado dekle, ki zbeži od doma, kjer doživi neopisljive grozote: tolpa podivjanih moških mammo do smrti potepta s škornji, očeta obesi, njo pa celo noč posiljuje na domačem pragu. Ko se zbudi iz nezavesti v mlaki krvi, v stanju neprisebnosti odide ter brezsiljno tava po deželi, dokler se pod težo »leдено mrzlega« bremena ne zgrudi na gozdna tla. Ko začne naletavati prvi sneg, se rodi snežno belo dete, ki preide v pravljico. Mrtvo mater raztrgajo volkovi, otroka pa po celonočnem naletavanju snega najdeta stari drvar in njegova žena in jo, kot darilo prvega snega, poimenujeta Sneguročka. Balada o Sneguročki je izšla v treh izdajah; poleg slovenske še v ruski in bibliofilski izdaji. Čeprav je izšla v slikaniški obliki, je s svojimi lirično podprtimi in usodno tragičnimi impresijami čustvenih stanj, ki spominjajo na zarotitvene obrazce, ter silovito sporočilnostjo primerna izključno za mladostnike in odrasle. (kp)

Zupan, Vitomil: **Pravljica o črnem šejku z rdečo rožo.**

Ilustr. Damijan Stepančič. Spr. beseda Ifigenija Simonović. Dob pri Domžalah: Miš, 2011, 39 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], slikanica +, spremna beseda

| čustva, ljubezen, moč, Orient, vojne, vrednote

Pravljica o črnem šejku z rdečo rožo je izrazit slikaniški presežek, saj osupne s svojo likovno podobo in z izpovedno močjo. Slikanica daje vtis izjemno enotnega in usklajenega knjižnega organizma. Knjiga je v celoti zgledno oblikovana, tudi v smislu berljivosti, tekst je "zračen", besedilo lepo odmeva ob ilustraciji, vidi se, da je domišljen vsak detajl, že od izbora papirja dalje. Prav zato je tej presežni slikanici tudi pripadla ugledna nagrada izvirna slovenska slikanica 2012 za nagrado Kristine Brenkove. Pravljica o črnem šejku z rdečo rožo je bolj kot otroku namenjena odraslemu naslovniku pa tudi mladostniku, ki raziskuje življenje in stopa na zapleteno pot odraslosti. Da je prišlo do novega življenja teksta (nastal je že pred 73 leti) v slikaniškem mediju, je svojevrstni pravljичni čudež. Preživel je marsikaj, tudi vihre vojne, a mu čas ni mogel do živnega, kar je samo po sebi simbol z globokim in pomenljivim sporočilom. Zupan nam na simboličen način, s pomočjo pravljice, zastavlja vprašanje, ki je za vsakega človeka enako pomembno in presega vsakršen zgodovinsko, politično ali kakor koli drugače izbran družbeni okvir. Je občečloveško in razkriva dilemo, ki jo ponuja izbira za moč ali ljubezen. Ta ključni motiv pravljice – brezpogojno zaupanje v ljubezen – je simbolično strnjen v podobi rubina, ki ga lahko princ po nasvetu modreca ustvari samo iz sedmerih kapljic krvi, prelitih iz resnične ljubezni. A prav predanost ljubezni je za princa najtežji od vseh njegovih osvajalskih pohodov. (DLV)

STRIPI

Sitar, Iztok: **Dnevnik Ane Tank: ljubezenska zgodba z okusom heroina.**

Ilustr. Iztok Sitar. Ljubljana: UMco, 2008. (Dos Pesos), 109 str.

| M | 4. stopnja | strip, velike tiskane črke

| mladostniki, odvisnosti, spolnost

Radikalna vsebina, ki brez pravičniškega moralnega kazalca ali vzgojnih namenov odstira neprijaznih štirinajst let življenja Ane Tank. Aluzija na Ano Frank se bo morda komu zdelo neposrečena, saj prepovedanih drog, zgodnje spolnosti in disfunkcionalne družine ne moremo primerjati s strahotami nacizma, po drugi strani pa dnevniška pripoved razgalja podobne vsebine. Ana Tank se ne ukvarja z nacisti, obe dekleti sta v fazi odraščanja in se zlasti poglobljata sami vase, opisujeta prvo zaljubljenost in nesprijaznjenost s svojim videzom. Forma stripa, ilustracija je v akvarelni tehniki, posebne učinke pa avtor v svojem najdaljšem albumu doseže tudi z dinamično postavitvijo strani, kadriranjem in fokusiranjem, ne omogoča globokoumja, zato se avtor odloči za izrazito klišejskost in stereotipnost pri vseh stranskih likih, osebnost pa razvija le pri glavni junakinji. K močni sporočilnosti prispevajo tudi kratki, a duhoviti dialogi. (KS)

Thompson, Craig: **Odeje: roman v stripu.**

Prev. Mojca Krevel. Ilustr. Craig Thompson. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. (Odisej), 588 str.

| M | 4. stopnja | za jezikovno vzgojo

| drugačnost, družina, fantje, ljubezen, mladostniki, odraščanje, vera, vrednote

Odeje mladega ameriškega striparja Craiga Thompsona so devet poglavij obsegajoč roman v stripu. Vsa se vrtijo okoli Craiga iz Wisconsin, ki odrašča v tradicionalnem okolju, obkrožen s fanatičnimi verniki, nezdravo vkalupljenimi v cerkveno ideologijo. Slednji sta žal podlegla tudi njegova starša, ki mu vztrajno grenita življenje; avtor tako na več mestih nazorno pokaže, kako težko je v takšnem omejenem (družinskem in družbenem) okolju sprejemati odločitve in si po lastni meri krojiti življenje. Primer? Craig, ki se je že kot otrok pred neprijazno stvarnostjo zatekal k risanju, se želi vpisati na likovno akademijo, kar pa mu župnik močno odsvetuje z argumentom, da tam rišejo gole ljudi, zaradi česar lahko mladi postanejo homoseksualci! Odeje so torej simpatična, grenkosladka, nekoliko nostalgična, vendar ne sentimentalna zgodba o odraščanju, zaljubljanju in težavnem iskanju identitete, njen čar pa se skriva predvsem v vizualni plati, ki ji poznavalci stripovske umetnosti priznavajo izvirno kompozicijo in odlično risbo s čopičem. In brez skrbi: knjiga na videz strašljive debeline je obvladljiva v nekaj urah!

FANTASTIKA

Baggott, Julianna: **Trilogija Čisti: Čisti, Zlati, Besni.**

Prev. Andrej Hiti Ožinger. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013, 2014. (Čisti), 454 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], knjigs so del enotne zgodbe, o avtorjih

| človeštvo, diktatura, katastrofe, preživetje, revščina, upori, Zemlja

Trilogija Čisti (v letu 2013 sta izšla prva dva dela Čisti in Zliti, v letu 2014 pa tretji del, Besni) je že s prvim delom postala velik prodajni hit, po katerem že snemajo film. Znanstvenofantastična antiutopija je prejela tudi številne nagrade in pohvale kritikov. Zgodba se dogaja v bližnji prihodnosti, ko huda nuklearna eksplozija skoraj uniči svet. Človeštvo se loči na t. i. "čiste", ki živijo v posebni kupoli ter na preostali, hudo iznakaženi del prebivalstva, "zlite", ki živijo v pomanjkanju in bedi. Oba svetova trčita, ko se srečata mladi Jereb iz Kupole in Pressia, ki se bori za obstanek v zunanjem svetu. Skupaj hočeta doumeti, zakaj je do eksplozije prišlo, kdo je glavni krivec ter se skušata dokopati do zdravila, ki bi lahko pozdravilo mutacije. Razburljivo, pretresljivo in pustolovsko branje, seveda prepleteno z drobcem ganljive romantike, ki vas bo držalo v napetosti skozi celotno zgodbo. (PP)

Beagle, Peter S.: **Poslednji samorog.**

Prev. Vesna Velkoverh Bukilica. Ilustr. Mojca Cerjak. Ljubljana: Študentska založba, 2004. (Posebne izdaje), 240 str.

| M | 4. stopnja | naslovniško odprta pripoved, za pogovore o knjigah
| duhovnost, fantastična bitja, samorogi, simboli

Roman iz leta 1968 je eden izmed poskusov ustvariti literarno fantazijo, ki bi se po svoji uspešnosti lahko kosal z začetnikom tega žanra, Tolkienovim Gospodarjem prstanov. Pri tem je pomembno, da Samorog ujame nekaj klasičnih potez fantazije, predvsem eksotičnost v slogu, ki je nadalje izvrstno prenesena v slovenščino. A poleg omenjenega mu še zlasti ne uspe izdelati po lastnih zakonitostih verjetnega vzporednega sveta, s čimer se kljub pozni letnici umešča v zgodnejša predfantazijska dela. Res pa je, da ravno to spretno izrablja, saj mu tovrstna vsebinska odprtost omogoča tudi skrivnostno širino na področju idej; s tem je našel roman pomembno mesto pri tistih bralcih, ki so po eni strani nagnjeni k namigujoči (in "lepi") pravljичni metaforiki, po drugi pa k odpiranju zapletenih vprašanj in nejasno razbohotenim odgovorom nanja.

Card, Orson Scott: **Enderjeva igra.**

Prev. Matjaž Kotnik. Maribor: Hiša knjig, Založba KMŠ, 2010, 430 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], spremna beseda
| bratje, sestre, šola, vojaki

Znanstvenofantastični roman Enderjeva igra je izšel že davnega leta 1985, avtor pa sedaj piše že dvanajsto knjigo v seriji. Pred kratkim smo dobili tudi prvi prevod v slovenščino. Tako imenovana znanstvenofantastična saga je prevedena v 27 jezikov, prejela je dve najvišji nagradi za znanstvenofantastično zgodbo Nebula in Hugo, že od samega izida je na vrhu lestvic izposoje, požela pa je tudi ogromno pohval tako pri bralcih kot pri strokovni srenji. Zgodba je postavljena v prihodnost, glavni junaki so nadpovprečno nadarjeni otroci, ki jih izbira zemeljska vlada ter jih preko bojnih iger in simuliranih vojaških akcij izuri v »nadvojake«. Ti »nadvojaki« naj bi preprečili ponovno vojno med insektoidno raso kukcev, napadalcev iz vesolja, in človeško civilizacijo, ki je bila v preteklosti že dvakrat na robu uničenja. Skozi zgodbo spremljamo Enderja, enega najbolj obetajočih mladih nabornikov, ki se pripravlja, da bi uspešno opravil zadnji izpit. Vznemirljivo in intrigantno branje, opozoriti pa moramo na nekaj eksplisitnih prizorov tako psihičnega kot fizičnega nasilja. (PP)

Gaiman, Neil: **Zvezdni prah.**

Prev. Tadej Zupančič. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. (Srednji svet), 225 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], za pogovore o knjigah
| fantastična bitja, fantastični svetovi, pustolovščine, vzporedni svetovi, zvezde

Romantična fantazijska pripoved je bila napisana za odrasle bralce, vendar pa je zaradi pravljicnih, pustolovskih in fantastičnih prvin že v izvirniku postala pogosto branje najstnikov. V Sloveniji je to delo izšlo v zbirki Srednji svet, ki je primarno namenjena mladini, in bo na tak način gotovo imelo več bralcev kot sicer, morda pa nekateri eksplicitni opisi niso namenjeni najmlajšim bralcem. Ljubezenska zgodba Tristana Trna in Viktorije Forester sledi pravljicni shemi, ko je pogumen junak za svojo izbranko pripravljen zapustiti varno domačnost ter premagovati prepreke, da ji uresniči pogosto precej neumno željo. Viktorija si v zameno za svojo roko zaželi padlo zvezdo in Tristan se še isto noč odpravi čez zid v Vilinsko deželo. Vilinska dežela ima svoje zgodbe, svoja pravila in svoj čas, v katerem Tristana za izpolnitev naloge čaka kup preizkušenj, saj ni edini, ki išče zvezdo. Vprašanje je le, zakaj kdo išče zvezdo in kaj mu zvezda pomeni. Ponovno knjiga, ki pod preprosto osnovno zgodbo, zahtevnejšemu bralcu nudi možnost razmišljanja o vrednotah. Film, posnet 2007, je zgodbo zreduciral na trivialno osnovo, in tudi zaradi zvezdniške zasedbe dosegel veliko popularnost. (ks)

Morgenstern, Erin: **Nočni cirkus.**

Prev. Neža Kralj. Tržič: Učila International, 2012, 421 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO]

| cirkus, čarodeji, ljubezen, magija, skrivnosti

Muck, Desa: **Kremplin.**

Ljubljana: DZS, 2005. (M knjiga), 112 str.

| M | 4. stopnja | nova izdaja, ponatis

| fantastična bitja, fantastični svetovi, fantje, invalidnost, slepota, vzporedni svetovi

Ness, Patrick: **Sedem minut čez polnoč: napisano po zamisli Siobhan Dowd.**

Prev. Ana Ugrinović. Ilustr. Jim Kay. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013, 214 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, simbolična pripoved, za pogovore o knjigah

| bolezn, drevesa, fantastična bitja, matere, očetje, pošasti, sanje, sinovi, smrt, strah

V Ameriki rojeni in v Angliji živeči Patrick Ness, avtor mladinskih uspešnic in novinar, je roman Sedem minut čez polnoč zapisal po predlogi oziroma zapiskih pokojne priljubljene angleške pisateljice Siobhan Dowd. Knjiga je prejela tako nagrado za besedilo (prestižno Carnegie Medal 2012) kot tudi za izjemno sugestivne ilustracije, ki so delo Jima Kaya. Roman je sicer mladinski, a bo nedvomno ganil tudi odraslega bralca, ki bo spotoma lahko užival tudi v gibkem jeziku in dodelani vizualni podobi knjige. Trinajstletni Conor se spopada s hudo boleznijo svoje matere in z dejstvom, da je iz dneva v dan bolj šibka in bolj na koncu svojega življenja, čeprav mu sama zagotavlja, da se bo izmazala. Potem je tu še odsotni oče, ki ima v drugi državi drugo družino, pa babica, ki ni niti malo takšna, kot bi naj babice bile. In Harry, tipičen nasilnež, kakršne premore vsaka šola, pa Lily, prijateljica, ki postane bivša prijateljica ter pošast v obliki tise, ki prične usmerjati fantovo življenje. Ness na zanimiv način raziskuje Conorjevo duševnost in prepričljivo opiše njegove občutke in misli ter občutek krivde, ki žre protagonista, spretno poveže s šolskim nasiljem. Sedem minut čez polnoč je globoka in ganljiva, na zadnjih straneh pa še prav posebej čustveno intenzivna pripoved, ki prav gotovo nikogar ne more pustiti hladnega. Kako le, ko pa so zgodbe „/.../ od vseh reči najbolj neobrzdane /.../ Zgodbe preganjajo in grizejo in zasledujejo. /.../ Zgodbe so beštije /.../ Kdo ve, česa vsega so zmožne, ko jih enkrat spustiš z vajeti.“ (GK)

Pedrolo, Manuel de: **Tipkopis o drugem nastanku.**

Prev. Veronika Rot. Spr. beseda Veronika Rot. Ljubljana: Sodobnost International, 2013. (Zvezdogled), 255 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, spremna beseda, za pogovore o knjigah
| človeštvo, dečki, dekleta, etika, katastrofe, nezemljani, preživetje, Zemlja

Prevod je delo enega od starejših klasikov (Tipkopis o drugem nastanku je bil sicer uvrščen v zbirko Zvezdogled) za otroke, ki jih v zadnjem obdobju izdaja založba Sodobnost International in ki poleg kakovostne literature prinašajo tudi specifičen vpogled v zgodovinsko obdobje, v katerem so dela nastala. Tipkopis se giblje med žanroma negativne utopije in znanstvene fantastike. V formi kratkih zapiskov (sledječ okvirni zgodbi gre za najdene originalne zapiske) in v preprostem slogu, ki sledi takšni formi, sledimo življenju (ob začetku zgodbe) štirinajstletne deklice in devetletnega dečka, ki po naključju preživita napad bitij z neznanega planeta, ki so z Zemlje v skrivnostnem opustošenju zbrisala skoraj vse sesalce (preživeli so le tisti, ki so se v trenutku napada nahajali pod vodo). Ko si otroka zagotovita preživetje v opustošenem svetu, si za cilj zastavita nadaljevanje kulture in človeštva: med ruševinami zbirata knjige in jih shranjujeta na varno v "zasebno" knjižnico, čez tri leta pa se jima rodi tudi otrok Mar. A nedolgo po tem dvanajstletni očka umre v nesreči: "In jaz, Alba, osemnajstletna mati, sem se zagledala v Mara, ki je jokal v zibelki, in pomislila, da bom komaj trideset let stara ženska, ko jih bo on dopolnil dvanajst. In v globini svojega srca sem si žgoče zaželela, da bi tako zgodaj dozorel kot Didac, njegov oče; če bo, potem bi še vedno lahko imela nekaj otrok svojega otroka ..." Avtor s tem odpira zelo kontroverzno tematiko, kar pa je značilno za njegov celoten opus. V času frankistične Španije so bila de Pedrolova dela podvržena strogi cenzuri, tako zaradi njegovega katalonizma in političnih prepričanj, kot tudi zaradi seksualne nemoralnosti, antireligioznosti in nespodobnega jezika. Tipkopis prinaša premislek o nekaterih temeljnih družbenih in človeških vprašanjih, hkrati pa tudi izrazit upor tedanjemu togemu političnemu sistemu in moralnemu kodeksu. Slovensko izdajo spremlja tudi obsežna spremna beseda, nujna za celovito razumevanje teksta. (TB)

Poznanski, Ursula: **Erebos.**

Prev. Aleš Učakar. Tržič: Učila International, 2013, 415 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO]

| maščevanje, mladostniki, moč, računalniške igre, umetna inteligenca, virtualna resničnost, zasvojenost, zlorabe

Večkrat nagraden mladinski roman Erebos (leta 2011 je na frankfurtskem knjižnem sejmu prejel prestižno literarno nagrado Deutsche Jugendliteraturpreis, ki jo podeljuje mladinska žirija za najboljši mladinski roman) avstrijske avtorice Ursule Poznanski je v hipu postal mednarodna uspešnica. Tema je aktualna; najstnik Nick živi običajno najstniško življenje, z običajnimi najstniškimi problemi, dokler v roke ne dobi računalniške igrice z naslovom Erebos. Nicka igra takoj zasvoji in kaj kmalu postane popolnoma obseden z igranjem. Tu se zgodba začne zapletati; igra namreč sčasoma zahteva, da mora igralec v zameno za igranje opraviti naloge v resničnem svetu, ki pa postajajo vse bolj in bolj grozljive. Nick v vrtincu igranja in opravljanja nalog popolnoma izgubi občutek za resničnost. Virtualni in resnični svet se začneta prepletati. Virtualni svet pa kmalu postane njegova resničnost. Ob vsem tem pa se postavlja vprašanje, kaj Erebos sploh hoče od igralcev in Nicka. Knjiga, ki bo morda s svojo tematiko pritegnila k branju množico najstnikov, ki popoldneve preživijo pred ekranom in igrajo svojo najljubšo računalniško igrico. (PP)

Rushdie, Salman: **Luka in ogenj življenja.**

Prev. Jure Potokar. Ilustr. Boštjan Plesničar. Ljubljana: Modrijan, 2012, 223 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO]

| fantastična bitja, magija, očetje, pogum, reševanje, sinovi, smisel, smrt, vrednote, zvestoba, življenje

Stiefvater, Maggie: **Trilogija Volkovi iz Mercy Fallsa: Srh, Nemir, Večnost.**

Prev. Radojka Manfreda Modic. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010, 2011, 2012. (Volkovi iz Mercy Fallsa; 1), 398 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], knjige so del enotne zgodbe, o avtorjih, za pogovore o knjigah | družina, ljubezen, mladostniki, nadnaravno, preobrazbe, volkodlaki, volkovi

Trilogija Volkovi iz Mercy Fallsa ameriške pisateljice in vsestranske umetnice Maggie Stiefvater je že takoj po izidu po vsem svetu požela številne pohvale in ugodne odzive tako bralcev kot kritikov. V romanu spremljamo zgodbo skupine ljudi, ki se ob padcu temperature spremenijo v volkove. Zgodba predstavlja pogled na dogajanje z vidika dveh glavnih protagonistov: sedemnajstletne Grace in osemnajstletnega Sama. Sam, ki se lahko spreminja v volka, in Grace, ki so jo volkovi v mladosti sicer obgrizli, a se ne spreminja v volkuljo, čeprav ima nekaj volčjih lastnosti, se zbližata, tako da v romanu spremljamo ganljivo ljubzensko pripoved, ki se bo dotaknila celo najbolj zadržanih nasprotnikov novodobnih vampirskih sag in zgodb o volkodlakih. Po trilogiji naj bi posneli film. (PP)

Taylor, Drew Hayden: **Ponočnjak.**

Prev. Jana Ambrožič. Dob pri Domžalah: Miš, 2009. (Zorenja +), 202 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| dekleta, skrivnosti, vampirji

Roman Ponočnjak kanadskega pisatelja s staroselskimi koreninami je žanrsko pravi gotski roman, postavljen v sodobnost, v kateri med seboj trčita in se usodno srečata realnost in fikcija. Za razliko od zelo priljubljene vampirske sage S. Meyer ponuja bralcem več plasti branja, saj ne prinaša samo občutkov grozljivosti in dramatične napetosti, temveč ga lahko beremo tudi kot problemski roman o odraščanju, celo kot razvojni roman, v katerem uporniška najstnica, šestnajstletnica Tiffany (tudi potomka indijanskega plemena Anišinabe), zlasti skozi usodno srečanje in komunikacijo s starodavnim indijanskim vampirjem Pierrom L'Errantom, iz vihrave in brezobzirne najstnice, dozori v človeka, ki je nedvomno ponosen na svoje staroselske korenine. Zgodbo lahko beremo tudi kot zgodovinski roman, kot pripoved o življenju kanadskega indijanskega plemena pred več kot 350 leti, o prihodu prvih belcev, Francozov, z retrospektivnimi vrivki, v katerih je po delcih ubesedena tragična življenjska pripoved indijanskega vampirja Pierra, ki si želi končati svoje prekletstvo, večno življenje vampirja, in doseči mir smrti. Prizor njegovega dokončnega slovesa s pozdravom jutranjemu soncu, ki pomeni njegovo dokončno smrt, je monumentalen. Glavne književne osebe so celostno in poglobljeno prikazane, z vsemi svojimi dobrimi in slabimi lastnostmi. V romanu je najti tudi avtentičen indijanski besednjak, avtor se je literarne snovi lotil študijsko, zato ni presenetljivo, da je delo bilo že takoj po izidu nominirano za precej pomembnih kanadskih nagrad s področja mladinske književnosti. (DLV)

Thompson Walker, Karen: **Čas čudežev.**

Prev. Miha Sužnik. Hlebce: Zala, 2013, 299 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], za pogovore o knjigah

| čas, človeštvo, družina, katastrofe, naravne nesreče, preživetje, prijateljstvo, Zemlja

Znanstvenofantastični mladinski roman Čas čudežev je prvenec ameriške pisateljice Karen Thompson Walker, ki je takoj postal mednarodna uspešnica, hvaljen tako s strani bralcev kot kritikov. Apokaliptično zgodbo o nenadnem upočasnjevanju vrtenja Zemlje pripoveduje dvanajstletna Julija. Torej skozi oči dvanajstletne najstnice, skozi njeno opazovanje in razmišljanje, spremljamo, kako se ljudje skušajo prilagoditi novonastalim katastrofičnim spremembam. Skozi njeno intimno zgodbo o prijateljstvih, prvi ljubezni in razpadu družine, lahko vzporedno sledimo zgodbi o propadanju Zemlje in ustaljenega načina življenja. In prav to je odlika tega dela; način, kako avtorici uspe združiti preprosto ljubezensko zgodbo z apokaliptičnim propadanjem našega sveta in vedenje, da bi tudi v še tako strahotnih časih v naših srcih še vedno obstajale drobne skrbi in strahovi. (PP)

RESNIČNOST

Adam, Olivier: **Na morje.**

Prev. Ante Bračić. Radovljica: Didakta, 2009, 82 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| dekleta, družina, fantje, jeza, ljubezen, nasilje, odraščanje, osamljenost, smrt, šola, žalovanje

Olivier in Lorette sta nerazdružljiva najstnika, "dvojčka po duši", ki se poznata že od petega razreda dalje in od tedaj tudi sanjarita, da bosta skupaj odšla na morje. Živita v mestni četrti neprofitnih stanovanj na robu vele mestnega vrveža Pariza, kjer zaradi nestrpnosti med revnejšimi prebivalci različnih kultur pogosto izbruhnejo nemiri. Odraščata v delno neurejenih družinskih razmerah, kjer so člani odtujeni tudi zaradi različnih izgub in stisk, ki jih prebolevajo vsak zase. Posebno Lorette je na zunaj zelo problematična najstnica, ki z nasilnim vedenjem do sebe in do okolice skuša utišati svoje bolečine. Edino samotarskemu Olivieru zaupa, ker je ne obsoja, jo sprejema takšno kot je in ji povsod sledi. Silovita pripoved o bolečini odraščanja je izpod peresa francoskega pisatelja, scenarista in literarnega urednika, ki piše knjige tako za odrasle kot tudi za mladino. V zadnjem desetletju je v Franciji izšlo več kot petnajst njegovih del, med njimi jih je več prejelo književne nagrade. Založbo Didakta velja pohvaliti, da je poskrbela za prvi prevod enega njegovih del. Pisateljeva sodobna pisava je zelo izčiščena, nekako fragmentarna in neizprosna. Morje je seveda do neke mere tudi simbol svobodnega življenja, z vso globino in širino. (TJ)

Ammaniti, Niccolò: **Jaz in ti.**

Prev. Vera Troha. Ljubljana: Študentska založba, 2011. (Žepna Beletrina), 82 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO]

| fantje, odraščanje, samopodoba, strah

Niccolò Ammaniti (1966) je italijanski pisatelj, ki v svojih delih obravnava predvsem mladostnike, njihovo odraščanje, odnose s starši in z vrstniki, ljubezen, spolnost, nasilje in smrt. Takšen je tudi kratki roman o 14-letnem Lorenzu, ki se sprašuje, zakaj bi moral biti tak kot drugi, zakaj ga vrstniki ne pustijo pri miru in se med vrstnike poskuša vključiti s pretvarjanjem. Obenem ga bremeni odnos z materjo, ki je preveč skrbna, avtoritativna, premalo razumevajoča. Da bi se ji vsaj za nekaj časa izmaknil, se zlaže, da so ga sošolci povabili na smučanje med zimskimi počitnicami, v resnici pa ta teden preživi skrit v kleti domače večstanovanjske vile. K njemu se zateče devet let starejša polsestra, odvisnica od drog, in med njima se počasi razvije pristen odnos. Roman preveva silovito adolescenčno občutenje, oba mladostnika sta pogobljena psihološka lika, ki nihata med dobrim in zlim v tem svetu, vendar sta še sposobna sanjati in si predstavljati drugačno prihodnost. Tako pride

Lorenzo iz kleti svetlo naravnani v prihodnost, v svet, ki ga čaka ... Po romanu je italijanski režiser Bernardo Bertolucci posnel film (Cannes, 2012). (TJ)

Asher, Jay: **Trinajst razlogov.**

Prev. Neža Božič. Spr. beseda Saška Roškar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. (Žepnice), 263 str.
| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], nova izdaja, ponatis, spremna beseda
| dekleta, etika, mladostniki, samomor, samopodoba, stiske

Že druga izdaja mladostniškega romana predstavi kratko življenjsko zgodbo šestnajstletne Hane, ki je storila samomor. Pred smrtjo na trinajst kaset posname svoje občutke, razmišljanja in razloge, ki so jo privedli do tega brezsmiselnega dejanja. Zgodba se začne, ko njen sošolec Clay dva tedna po njenem samomoru na domačem pragu najde nenavadno pošiljko trinajstih kaset. Med poslušanjem izve, da so kasete namenjene trinajstim osebam (seveda tudi njemu), ki so tako ali drugače vplivale na njeno odločitev, da si vzame življenje. Skozi njene besede se mu razkrije Hanina zgodba, njen glas ga vodi skozi mesto, kraje in prostore v mestu, kjer se je gibala, in osebe, ki jih je (s)poznala in so tako usodno vplivale nanjo, da se je odločila umreti. Tisto, kar odkrije na kasetah, mu za vedno korenito spremeni pogled na svet in ljudi okoli sebe. Pretresljiva, skrivnostna in provokativna zgodba, ki zastavlja pomembna vprašanja o življenju in smrti. Po knjigi že snemajo film. (pp)

Bondoux, Anne-Laure: **Morilčeve solze.**

Prev. Tanja Lesničar Pučko. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2006. (Najst), 144 str.
| M | 4. stopnja
| Čile, divjina, družina, očetje, otroštvo, uboj, umetnost

Kratki roman Bondouxove prepriča predvsem z močnim duhovnim ozračjem skrajnega čilenskega juga, katerega glavni ton dajejo ostaline preteklosti, drobci sodobnega sveta pa zgolj opominjajo, da gre za nam sočasno zgodbo; od tod občutek brezčasnosti, ki se lepo poveže z natanko umerjenimi pejzaži. Sama pripoved o mladem junaku, ki v skromnih razmerah živi in potuje skupaj z morilcem svojih staršev, se sicer dostikrat nevarno približa moraliteti tako po svoji etični plati kot coelhovsko nedoločnih načelnih izjavah. A na srečo ne stopi odločneje onstran meja sprejemljivega in niha predvsem med magičnim realizmom in iz krščanstva izhajajočo etiko, vmes pa razpeljuje skozi zgodbo tudi nekaj obstranskih rdečih niti, npr. privrženost naravnemu in prezir vsega uradniškega.

Boyne, John: **Upor na ladji Bounty.**

Prev. Jure Potokar. Dob pri Domžalah: Miš, 2011, 285 str.
| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih
| homoseksualnost, ladje, mladostniki, morje, nasilje, novi vek, potovanja, stoletje, 18., Tahiti, upori, William Bligh (1754–1817), zgodovina, zlorabe

Upor na ladji Bounty (leta 1789) je eden najbolj znanih ladijskih uporov v človeški zgodovini, ki je že doživel tudi literarno obdelavo in filmsko upodobitev. Še danes buri duhove; tako je tudi sodobni irski avtor John Boyne (1971) preučil zgodovinske vire in korektno predstavil zgodovinsko tematiko skozi prvoosebno zgodbo kapitanovega pomočnika. Glavni junak John Jacob Turnstile jo pripoveduje kot svojo avtobiografijo oz. spomine in razlaga, kako se je na potovanju s slavno ladjo Bounty na Tahiti osvobodil svojega travmatičnega londonskega življenja, kjer je živel kot sirota in tatič, razen tega pa so ga tudi spolno zlorabljali. Zgodba je sicer malo klišejska, ampak jo avtor pripoveduje v kratkih prebliskih za nazaj in z njo dobro okarakterizira junaka, obenem pa poživi zgodovinsko pripoved s

tem, da izriše podobo tedanjega Londona. Med potovanjem junak zraste v moža in življenje preživi kot mornarski častnik. Liki so konsistentni, pripoved je dovolj dramatična, tekoče in dobro napisana. (TJ)

Burgess, Melvin: **Dama: življenje kuzle.**

Prev. Jure Potokar. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2004. (Najst), 167 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| dekleta, družina, preobrazbe, psi

Dama je mladostniški roman kontroverznega sodobnega angleškega pisatelja, ki je za svoja literarna dela večkrat prejel najuglednejše literarne nagrade. Tudi ta Burgessov roman odlikuje mojstrsko pisanje, ki se v Dami kaže v zglodno zasnovani zgradbi, prepričljivih likih in njihovi zasebnosti ter predvsem v slogovno izbrušenih opisih. Ti tudi v izvrstnem slovenskem prevodu delujejo na bralca domala hipnotično, kot na primer ključni ob bizarni metamorfozi prvoosebne pripovedovalke, najstniške lahkoživke Sandre, ki se ob srečanju z brezdomcem spremeni v psico. Ta metamorfoza je namreč tako neopazno vpeljana v pripovedni tok, da deluje po eni strani izjemno prepričljivo in po drugi skrajno presenetljivo. Obenem pa se z njo še dodatno zaostri Sandrina nazorska dilema: naj se vendarle poskuša prilagoditi bivanjskim normam srednjega sloja, ki jo omejujejo, ali naj nadaljuje življenje potepuškega psa, sorodno tistemu, kakršnega si izbirajo sodobni neoanarhični mladinski krogi. Glavno težišče romana je tako na nazorski komponenti, saj predvsem bralca na meji odraslosti tako s slogom kot svojo šokantnostjo poskuša pripraviti k razmisleku in soočenju s tistimi bivanjskimi vprašanji, ki so v današnjem času in svetu morda še bolj aktualna kot kdaj koli prej.

Burgess, Melvin: **Nicholas Dane.**

Prev. Jure Potokar. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2010. (Najst), 399 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], za pogovore o knjigah

| družina, fantje, maščevanje, mladostniki, nasilje, odraščanje, pedofilija, posilstvo, prestopniki, prevzgojni domovi, sirote, učitelji, ustrahovanje, zlorabe

Burgessov zadnji roman je postavljen v Anglijo osemdesetih let tega stoletja. V središču je zgodba štirinajstletnega Nicka, ki ga po mamini smrti socialne službe »z najboljšimi nameni« pošljejo v deški dom, kjer je edina alternativa vsakodnevnemu nasilju, ki ga mora deček prenašati tako s strani vzgojiteljev kot »sojetnikov«, okrilje ravnateljevega namestnika, ki se začne s številnimi ugodnostmi in konča s spolnim nasiljem. Burgess celotno dogajanje trdno umesti v natančno predstavljene mehanizme družbenega okolja, ki, vsaj pred Nickovim odhodom v dom, ni tako zelo drugačno od vsakdana sodobnih mladostnikov. Natančen psihološki oris poglavitnih likov je celovit temelj fabulativnih mehanizmov in premikov. Prikaz zlorab in nasilja je vpet v večplastno zgodbo, ki ne omogoča sentimentalnega pogleda, temveč brutalno objektivno videnje kroga nasilja, v okviru katerega sadistično izživljanje in brezizhoden položaj najstnikov brez prihodnosti privedeta do oblikovanja novih mučiteljev, ki naraščajoče sovraštvo do samih sebe prekrijejo z nasiljem nad šibkejšimi. Rock'n roll modernizacija Oliverja Twista, če parafraziramo ocene, podane na slovenskih spletnih portalih. (TB)

Burke, J. C.: **Zgodba Toma Brennana.**

Prev. Marta Graj. Dob pri Domžalah: Miš, 2007. (Zorenja +), 237 str.

| M | 4. stopnja

| družina, fantje, invalidnost, mladostniki, nesreče, odgovornost, predsodki, promet, smrt, šport

Avstralski roman poglobljeno in večplastno razpira spreminjanje medosebnih odnosov v družini, ki jo pretrese tragični dogodek. Najstniški Daniel – čustveno labilen in pod vplivom alkohola – zagreši nesrečo, v kateri umreeta dva njegova prijatelja, bratranec pa postane invalid. Zgodbi sledimo s perspektive njegovega mlajšega brata Toma, ki mu bratova nesreča svet, prej temelječ na športu, prijateljih in trdnih družinskih odnosih, postavi na glavo. Avtor prikazuje tematiko večplastno, ne da bi pri tem izgubil rdečo nit ali popustil napetost. Družinski liki, ki se vsak po svoje soočajo z nastalo situacijo – mati zapade v depresijo, babica se zateče k molitvi, sestra k preoblikovanju osebne identitete... – so psihološko prepričljivo izdelani. Prepričljivo prikazan in utemeljen je tudi razvoj glavnega junaka, ki se sooči z dano situacijo, se otrese bratovega nasledstva in vzornišтва, vzpostavi lastno identiteto in odraste. (tb)

Catran, Ken: **Pogovori z modrim.**

Prev. Primož Kuštrin. Dob pri Domžalah: Miš, 2004. (Kriki), 215 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| fantje, mladostniki, nasilje

Mladinska kriminalka novozelandskega avtorja in pisca scenarijev Kena Catrana je napeta zgodba o skrivnostnem morilcu, imenovanem Modri – vse njegove žrtve imajo namreč na sebi kakšeno modro oblačilo –, ki načne mirno življenje prebivalcev Borovega predmestja in se odločilno vrine tudi v življenje glavnega junaka, osirotelega srednješolca Mika O'Connorsa. Pogovori z Modrim, morilcem, so gonilna sila dogajanja, preko katerih skuša Mike odkriti storilca, prepoznati njegove motive in ga seveda odvrniti od novih dejanj. Delo v nobenem pogledu ne preseže žanrskih okvirov; psihološka verjetnost mladega protagonista je na primer zelo šibka, saj Mike deluje in razmišlja izrazito suvereno in odraslo, predvsem pa je v najbolj strašljivih trenutkih zelo junaški. To ga približuje tipiziranemu junaku kriminalk, kakršne smo vajeni predvsem iz filmskih trilerjev, pa tudi sicer pripovedovanje teži k nenehnemu ustvarjanju napetosti. Slednjo poleg vodilnega motiva kramljanja z morilcem in aluzij na moralo onkraj dobrega in zlega na slogovni ravni še dodatno podpirajo nenehni sedanjik, prvoosebna pripoved in preprost slog. Konec ne prinese prave razrešitve, ker se knjiga pravzaprav ne zaključi. Nadaljevanje sledi v novi knjigi Blue Murder, ki je leta 2002 v Avstraliji prejela nagrado Ned Kelly Award za najboljšo mladinsko kriminalko.

Chun Sue: **Pekinška punčka: kontroverzni roman o krutem odraščanju nove generacije.**

Prev. Ljubica Klančar. Tržič: Učila International, 2005, 211 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| dekleta, glasba, Kitajska, mladostniki, odraščanje, spolnost

Zbirka kratkih, fragmentarnih besedil, ki še najbolj spominjajo na dnevniške zapiske, so osupljivo iskrene, z lirčnostjo in čustvi nabite, eruptivne in razpoloženske izpovedi, ki razkrivajo boleče odraščanje šestnajstletne »pekinške punčke«. V njih z neusmiljeno odkritosrčnostjo razkrije podobo sodobnega Pekinga, ki se nezadržno spreminja v enega od velikih globalizacijskih središč, kot jih določajo ikone popularne kulture: zlasti glasba, moda in sodobna informacijska tehnologija. Vse to počasi vdira v življenje kitajskih mladostnikov, ki se čedalje močneje upirajo vzorcem tradicionalne kitajske družbe, šole in družine. Kljub predstavljenemu pa besedilo ni sociološka študija o sodobni Kitajski, temveč prej pogumen uvid v čustveni svet viharneškega obdobja odraščanja, ki se nehote, a zelo prepričljivo izmika trenutno pomembnim časovnim, krajevnim in generacijskim opredelitvam.

D'Avenia, Alessandro: **Stvari, ki jih nihče ne ve: roman.**

Prev. Mojca Premrl. Ljubljana: Družina, 2012, 319 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], o avtorjih, za pogovore o knjigah

| dekleta, družina, etika, književnost, ljubezen, mladostniki, odraščanje, vrednote, življenje

Denežkina, Irina: **Daj mi!: (song for lovers).**

Prev. Vanja Slapar Ljubutin. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2004. (Najst), 182 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| begavci, glasba, ljubezen, mamila, mladostniki, nasilje, spolnost

Dvajsetletna avtorica je s svojim nedavno izdanim literarnim prvencem prišla v ožji izbor za državno literarno nagrado in je prevedena že v več kot deset jezikov. To tudi ni presenetljivo, saj prinaša zgodbe iz življenja sodobne ruske mladine, ki so zanimive zaradi brezobzirne, mestoma skorajda grobe, a dosledne in poštene iskrenosti; pripovedi, ki opisujejo skrajna in boleča čustvena stanja ter so pospremljena z besedili pesmi sodobnih ruskih glasbenih skupin, tako ne prinašajo ne pomirjujočih ne optimističnih koncev. Denežkina je nadalje večča psihološkega portretiranja in notranjega monologa, pri čemer je v skladu z rusko literarno tradicijo nekoliko melanholična in nagnjena k lirizmu. S takšnimi zahtevnejšimi tematskimi in slogovnimi lastnostmi (a tudi s slabo izvedeno korekturo) pa se delo predstavlja kot prepoznaven roman zbirke Najst, namenjene bralcem z zahtevnejšim literarnim okusom, ki na Slovenskem predstavlja pomemben most med mladinsko literaturo in pisanjem za odrasle.

Dim, Dušan: **Distorzija.**

Ljubljana: Cankarjeva založba, 2005. (Najst), 319 str.

Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije - ZPMS, 2007. (Zlata bralka, zlati bralec), 256 str.

| M | 4. stopnja

| glasba, mladostniki, odraščanje, punk

Silovita, z etično poanto prežeta in prepričljiva pripoved mladega avtorja je prvenec, ki zaradi svoje univerzalnosti presega generacijske okvire. V osredju romana je punk, ki pa za njegovo sporočilnost niti ni zelo pomemben, saj govori o mladostniku, ki mu s pomočjo glasbe uspe odrasti: gimnazijec, upornik, sin proletarskih staršev, ljubljanski uličar in punkovski zanesenjak si želi iz razjarjenega prezira do potrošniške MTV-jevske glasbene produkcije osnovati bend s pristnim punkovskim izrazom in ga predstaviti na svojem prvem koncertu. Petnajstletni Piksi je ob tem povečini "samotni jezdec", zaznamovan s številnimi primanjkljaji (brez glasbene opreme, pevca, razumevajočih staršev), zato je glasba zanj tudi način iskanja lastne identitete. Ob tem mora premagati številne zunanje in notranje ovire in doživeti pomembno notranjo preobrazbo: odkriti trdnost, ki temelji na moči lastne ustvarjalnosti.

Drvenkar, Zoran: **Cengiz & Koder.**

Prev. Uršula Rebek. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2007. (Najst), 304 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| mladostniki, nasilje, prestopniki, priseljenci, tolpe, večkulturnost

Glavna junaka Cengiz in Koder sta mlada Berlinčana z obrobja družbe. Kljub temu da je Cengiz Turek oz. Mongol, Koder (njegovo pravo ime je Matthisa) pa Nemeč, pripadata isti ulični tolpi, ki svoje največje sovražnike vidi v t. i. Jugosih. Zgoščena zgodba je osnovana na mednacionalnih napetostih,

vendar avtor s pretanjenim občutkom za odraščajoče mladostnike v tekst spretno uvede dodatne tematike, ki po povedni moči ne zaostajajo za osnovno temo. Šest pripovedovalcev različnih narodnosti, starosti in spolov bralcu omogoča množičnost perspektiv istih dogodkov, z izrazito dialoško strukturo besedila pa se avtor še dodatno distancira od podajanja vrednostne sodbe ter to zapleteno dejanje prepusti bralcu. Če se na samem začetku zazdi, da bo dožemanje dobrega in slabega povsem jasno, pa nadaljnje razkrivanje podrobnosti življenja posameznikov v zgodbo vnaša nove dimenzije. Kar naenkrat se bralec ne sprašuje več, kdo je streljal in kdo je bil zadet, marveč zakaj je do takega dogodka sploh prišlo, kako to da je strelno orožje pristalo v rokah petnajstletnika in kdo vse je kriv. Stopnjevanje krvavih dogodkov ni le sad razčiščevanja mednarodnih sporov, temveč tudi posledica strahu zaradi morebitne izdaje v lastni skupini, kakor tudi posledica rušenja tradicionalnih družinskih okvirov in poskusa življenja po lastnih načelih. (ks)

Dubosarsky, Ursula: **Izdaja.**

Prev. Tamara Bosnič. Dob pri Domžalah: Miš, 2012. (Srečanja), 184 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], spremna beseda, za pogovore o knjigah
| Avstralija, dekleta, prijateljstvo, skrivnosti, šola, učitelji

Fienberg, Anna: **Sposojena svetloba.**

Prev. Irena Miš Svoltjšak. Dob pri Domžalah: Miš, 2004. (Zorenja +), 241 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah
| astronomija, babice, dekleta, družina, mladostniki, nosečnost, splav (medicina)

Sposojena svetloba je v izhodišču zastavljena kot zgodba šestnajstletne Callisto, ki zanosi in se odloči narediti splav. Že večkrat obdelana tema problemskega romana pa je vendarle izpeljana na izrecno nov način; zaplet na primer doseže vrh, ko Callisto odide na kliniko za splave, pri tem pa mora zaradi materine stalne odsotnosti s sabo vzeti tudi svojega malega bratca. Težaven položaj junakinje je poleg tega le povod za tenkočutno prvoosebno razmišljanje o pasivnem in odtujenem položaju v svetu. Pretanjeno in večče napisana pripoved se tako dotika vrste perečih vprašanj, kot so osamljenost, težave pri vključevanju v družbo, želja po ugajanju in posledično skrivanje drugačnosti, nepovezanost in hladni odnosi znotraj družine, prepuščenost samemu sebi, nepristnost ljubezenskega odnosa, ipd. O tem pričata tudi s stališča pripovedovalca avtonomni zgodbi Callistine mame in mlajšega brata, ki sta s tehniko montaže vključeni v Callistino pripoved in govorita pravzaprav o enakih problemih. Pestrost slednjih pa je romanu le delno v prid, saj je z njo vsaj nekoliko preobtežen, podobno pretirane pa so tudi nekatere druge posebnosti pisanja, na primer razvejano podobje, vezano na področje astronomije. A ambicioznost, o kakršni priča tovrstno pretiravnje, je po drugi strani tudi največja vrlina tega romana.

Goobie, Beth: **Punca, ki nekaj velja.**

Prev. Metka Osredkar. Dob pri Domžalah: Miš, 2011. (Iziberi), 107 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO]
| dekleta, družina, nasilje, samopodoba, strah

Pretresljiva prvoosebna pripoved petnajstletne Sophie je poglobljen prikaz družinskega nasilja, ki je skrbno prikrito pred javnostjo v na videz urejeni, skorajda popolni družini. Bralcu se počasi odstira zapletena problematika nasilja, njegovi vzvodi delovanja; odnosi med mučiteljem (oče), žrtvijo (hčerka) in možu popolnoma podrejeno in nemočno materjo, ki si zatiska oči pred resnico. Pisateljica je prepričljivo literarizirala ta družbeni problem, brez stereotipnosti, didaktičnosti, sentimentalnosti

in patetičnosti, tako da presega nivo zgolj terapevtske knjige. Književne osebe so psihološko verjetne, prikazi njihovega čustvovanja, delovanja ter njihovih medsebojnih odnosov pa psihološko poglobljeni in pretanjeni. Pisateljičin slog je skoraj minimalističen, tokrat gre za bralno manj nezahtevno, toda odlično besedilo v domišljeno zasnovani zbirki Iziberi, ki je namenjena manj navdušenim bralcem v starejših najstniških letih. Kanadska avtorica Beth Goobie (1959) se je po študiju literature več let ukvarjala s psihično in spolno zlorabljenimi otroki, kar je tema tudi v treh drugih njenih romanih, prevedenih v slovenščino, ki so prav tako vsi izšli pri založbi Miš: Ranjena krila (2006), Loterija (2007) in Močnejša od besede (2007). (TJ in DLV)

Haddon, Mark: **Skrivnostni primer ali Kdo je umoril psa.**

Prev. Vasja Cerar. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004. (Odisej), 280 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| avtizem, bolezn, družina, ločitve, matere, očetje, psi, samohranilstvo, šola, učitelji, živali v naravi

Skrivnostni primer je vsekakor še eno uspešnih del, primarno namenjenih publiki starejših adolescentov, čeprav glede njegove namembnosti velja precejšnja zmeda: tako je dobil nagrado Whitbread v kar dveh kategorijah – za odrasle in mladino. Delo se sicer uspešno poigrava z žanrom kriminalke, saj njegove prvine izrablja za postopno razkrivanje družinskih skrivnosti glavnega junaka, avtističnega najstnika Christopherja. Ta kot prvoosebni pripovedovalec bralcu razkriva svoj posebni svet: v prvi vrsti patološko nagnjenost k redu, posebno naivnost v gledanju na svet ter ljubezen do nadpovprečno zapletenih matematičnih in logičnih vprašanj, ki se v besedilu pojavlja z vloženi enačbami, grafi in problemi. Na opisanem temelječa zasebnost se zdi po eni strani ubesedena skrajno verodostojno, saj pisatelj večje izrablja svoje izkušnje na področju dela z duševno prizadetimi, po drugi strani pa uspe glavnega junaka prikazati v simpatični podobi, ne da bi zapadel v nepotrebno vznesenost. Fantovemu dojemanju sveta je nadalje prilagojen tudi poseben slog, ki je relativno preprost, a precizno strukturiran ob posebnostih pripovedovalca. Vse to pa je izvrstno preneseno tudi v slovenščino s prevodom, ki je prejel nagrado Častne liste IBBY.

Hartnett, Sonya: **O dečku.**

Prev. Milan Žlof. Ljubljana: Družba Piano, 2011, 159 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO]

| osamljenost, otroci, ugrabitve, zanemarjanje, zapostavljenost

Sonya Hartnett, ena najboljših sodobnih avstralskih pisateljic, je za svoje delo prejela številne nagrade s področja otroške in mladinske književnosti, leta 2008 tudi najprestižnejšo – spominsko nagrado Astrid Lindgren. Roman O dečku prihaja k nam s skoraj desetletno zamudo; ob izidu leta 2002 je prejel številna priznanja in nagrade in bil prepoznan predvsem kot delo za odrasle. Opisuje žalostno zgodbo devetletnega Adriana, čigar življenje je neskončen niz nerazumevanj, osamljenosti, izdajstev in negotovosti. V svetu čustveno pohabljenih odraslih zmanjkuje prostora za odraščajočega dečka; duševno prizadeta mati, odsoten oče, izčrpana babica in agorafobičen stric Adrianu ne zmorejo nuditi tolažbe in opore, ki ju tako zelo potrebuje. Ko se v sosednjo hišo priseli čudaška družina, se njegov majhen, zazidan svet začne postopoma mehčati. Spoprijatelji se z deklico Nicole, eno izmed treh sosedovih otrok, ki jim umira mati. Precizno izrisani karakterji, poetičnost jezika, spretno obvladovanje zgodbe in občuteno zajetje najintimnejših notranjih trenj ustvarjajo slavospev empatiji, ki se skozi močno čustveno evokacijo prebije do bralca v vsej svoji intenzivnosti. Nekoliko več doslednosti bi bil lahko deležen prevod, ki z arhaizmi mestoma zmoti sicer tekoči tok pripovedi. (KP)

Hearn, Julie: **Čudak Rowan.**

Prev. Alenka Moder Saje. Spr. beseda Vito Flaker. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2012. (Odisej), 331 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], spremna beseda, za pogovore o knjigah

| Anglija, bolnišnice, drugačnost, duševne bolezni, etika, odraščanje, pogum, prijateljstvo, sodobnost, stiske, stoletje, 2. pol. 20., zdravniki

Obstajajo knjige, katerih tematika bralce v osnovi odvrča od branja, in prav pri teh je upovedovanje tisto, ki bralca potegne ali pa povsem odžene. Duševna bolezen najstnika ter zdravljenje v psihiatrični bolnišnici z nepreizkušenimi ter nevarnimi elektrošoki bi težko bili slogan, ki bi pritegnil. Pa vendar je avtorici uspelo življenje v »norišnici«² uzgodbiti tako, da bralec knjigo prebere v enem zamahu. Čas druge svetovne vojne ter bolnišnične razmere so glede na zgodovinska dejstva prikazani nekoliko idealizirano, vendar se je treba zavedati, da gre za fikcijo, ne pa dokumentarni roman. Časovnost, prav izjemnost vojnih razmer, pa je nujno potrebna za globljo psihološko zasnovo likov, za ozadje, ki lahko izrazi dileme posameznika ter skupine. V vojnem času ni normalnosti za nikogar, posameznik ni več pomemben, šteje le končni rezultat, ki vpliva na večino. Prav zato je psihiatrična bolnišnica s skrbnim zdravnikom, usmerjenim v zdravljenje posameznika, tako Rowana kot Dorothee, le še ena nenormalnost sistema. V svetu norosti je mogoče odrasti in se vrniti v realnost prav z izstopom iz tukaj in zdaj, za kar je avtorica uporabila domišljjske literarne like. Preplet »realne«² zgodbe z znanimi pravljicnimi ali domišljjskimi zgodbami je eden izmed presežkov, je del, ki zgodbo, temelječo na etičnih dilemah, privzdigne v umetniško delo. Zahtevno branje, ki bralcev zagotovo ne bo pustilo hladnih. (ks)

Hribar, Grega: **Hotel sem samo ....**

Ilustr. Luka Umek. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2009. (Najst), 150 str.

| M | 4. stopnja

| mamila, mladostniki

Silovit prvenec nas skozi prvoosebno pripoved najstnika Žaka priključi na adrenalinski spust v "rave-movement", kjer v enem samem ekstatičnem "flešu" podoživimo ves blišč in bedo "pred-, ob- in after-partyjev". Besedilo, ki na prvi pogled deluje kaotično, z vsakim novim poglavjem razkriva drzno in preiščeno zgradbo, ki vzporedno s postopnim odpadanjem zavor in rušenjem struktur najstniškega sveta odvzema gramatiki njena pravila (drugo poglavje odvzame velike začetnice, tretje vsa ločila, v četrtem ostane le še tok zavesti). Povsem skladna z izbrano tematiko je tudi izbira jezika – izdatno začinjen sleng v svoji pristno sočni verziji omogoči gladek zdrs v samo jedro podoživljanja elektronske meke. Eruptivni izbruhi omame, podloženi z ilustracijami in s posebno tipografijo črk, ustvarjajo vrhunec, ki s svojo prvinskostjo in svežino intenzivirajo suspenz in pospešujejo tempo. Kolaž nanizanih izsekov iz "masovk" (partyjev s po nekaj tisoč rejverji) psihološko spretno poveže tragično družinsko zgodbo, ki kljub pretresljivosti ne izzveni patetično. Aktualno, pristno, osupljivo. Roman se je uvrstil med finaliste za letošnjo večernico za leto 2009, nagrado za najboljše otroško in mladinsko leposlovno delo v preteklem letu. (KP)

Karlovsšek, Igor: **Gimnazijec.**

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004, 2005. (Žamet), 368 str.

Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije - ZPMS, 2006. (Zlata bralka, zlati bralec), 292 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| fantje, krivice, nasilje, prestopniki, prevzgojni domovi, uboj

Roman je napisan v obliki prvoosebne pripovedi mladostnika, gimnazijca Petra Janežiča. Ta je po krivem obtožen, da je povzročil smrt svojega najboljšega prijatelja in je zato napoten v prevzgojni dom. Tamkajšnjim nemogočim razmeram nekako kljubuje, predvsem ob vrsti idealiziranih postavk – od vere v izobrazbo do prve ljubezni – pisanje pa se v skladu s tem izteče v nekoliko slabo utemeljen srečen konec. Ob tem roman vsekakor odlikuje avtorjevo odlično poznavanje problematike mladinskega prestopništva, delovanja prevzgojnih domov in pravnih vprašanj. Karlovšek nadalje bralcu brez zadržkov odpira vrsto dilem o vlogi prevzgojnih domov, družine in šole, s tem pa predvsem o vzgoji mladostnikov. Kot tak je roman vendarle izstopajoče delo, v prvi vrsti namenjeno zahtevnemu mladostniškemu bralcu, ki je sposoben kritične samorefleksije.

Kaysen, Susanna: **Prekinjeno dekle**.

Prev. Dušanka Zabukovec. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002. (Najst. Gimnajst), 171 str.

| M | 4. stopnja

| Amerika, bolezn, drugačnost, duševne bolezni, samopodoba, zavodi

Kronološko razdrobljena zgodba o prostovoljnem zdravljenju najstnice v psihiatrični bolnišnici je avtobiografska, njene spomine pa dopolnjujejo kopije dokumentov. Na takšni verodostojni podlagi je knjiga tudi kvalitetna literarna predstavitev duševnih bolezni: kratka poglavja se ustavljajo ob pomembnejših dogodkih, rutini vsakdana in vprašanjih o začetku obolenja ter njegovih različnih pojavnih oblikah, ki so s strokovnimi termini predstavljene na primerih bolnic. Roman nadalje s svojim slogom uspešno posnema zmedenost misli psihiatričnih bolnikov, pomembno pa je tudi, da so dogodki in razmišljanja podani brez samopomilovanja, celo z umerjenim cinizmom. Avtorica se tudi ne izogiba še tako neprijetnim dejstvom in se zaveda zaznamovanosti z oznako psihiatrične bolnice, ki ostane za celo življenje. A kratek končni povzetek usod nekaterih deklet po izpustu iz bolnišnice prikaže, da zaznamovanost ni usodna.

Kodrič, Neli: **Solze so za luzerje**.

Spr. beseda Majda Mramor. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013. (Odisej), 313 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], spremna beseda, za pogovore o knjigah

| družina, ljubezen, ločitve, nasilje, pogum, prijateljstvo, šola, vrstniki

Glavna junakinja romana Ajda je čisto vsakdanja osnovnošolka, dokler se ji ravno v devetem razredu življenje ne obrne na glavo. Njena mama se namreč ločuje od nasilnega moža, zateče se v varno hišo v oddaljenem kraju, kamor morata z njo tudi Ajda in mlajši bratec. Ajda mora torej zapustiti dom in očeta, ki ga ima vendarle rada, pogreša sošolce, prilagajati se mora pravilom v novem bivališču, najhuje pa doživi v novi šoli, kjer se nanjo spravi sošolka s svojimi podaniki. Toda Ajda je upornica in borka, s pomočjo dveh sošolcev in prostovoljke v varni hiši se postavi zase, razredu dokaže, da ni "luzerka" in jim celo ponudi svoje prijateljstvo. Mladostniški roman obravnava torej nasilje, oz. dve temi, družinsko in medvrstniško nasilje, in opozarja, da nikakor ni prav, da se oboje še kako pogosto prikriva. Avtoričina pripoved je silovita in prepričljiva, dotakne se tako mladih kot odraslih bralcev. Nedvomno bo sprožila "pogovore o prebranem", še posebej, ker je knjigi dodana tehtna strokovna beseda. Knjiga se je uvrstila med finalistke za nagrado večernica 2014. (TJ)

Lebert, Benjamin: **Ptič je vran: roman**.

Prev. Brane Čop. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2005. (Najst), 99 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| fantje, mladostniki, nasilje, spolnost

V drobnem, a silno vznemirljivem romanu Ptič je vran se prepletata zgodbi dveh mladeničev, ki za eno noč po naključju postaneta cimra v spalnem kupeju vlaka. Henry v vzdušju »anonimne zaupnosti« Paulu pripoveduje o nedavnih pripetljajih; v obliki dolgega monologa, ki le redko prestopi v dialog, prekinjajo ga le Paulovi spomini, ki jih deli z bralcem, ne pa tudi z zgovornim Henryjem. Lebert izjemno spretno v zgodbi obeh mladeničev izmenično vstavlja namige (na primer v obliki nenavadnih stranskih oseb in prav takšnih detajlov) na nekaj zloveščega, kar se ima zgoditi oziroma razkriti, tako da skrivnostnost in napetost ves čas enakomerno visita nad obema fantoma in njunima zgodbama. Bistvena odlika romana torej tiči prav v domišljeni kompoziciji, ki avtorju nudi ogrodje za natančno odmerjanje smernic, ki bralca zvito usmerjajo – v slepe ulice. Lebert konec koncev zavaja že s tem, ko odmeri večino prostora zgodbi, ki se na koncu izkaže za manj usodno. Prav do šokantnega konca torej ni jasno, kam vse skupaj vodi, in prav v tem je čar knjižice, ki dokazuje, da kvaliteta ni v nikakršnem razmerju s kvantiteto. Romanu tako lahko očitamo le dejstvo, da Paulov specifično odsekan način govora mestoma privzame tudi Henry, zaradi česar dobimo občutek, da je Lebert nekoliko zanemaril vlogo jezika, ki jo ima le-ta lahko pri izgradnji literarnega lika.

Lötter, Elbie: **To sem jaz, Anna.**

Prev. Jasna Dovjak. Spr. beseda Bogdan Žorž. Ljubljana: Grad, 2008, 191 str.

| M | 4. stopnja

| posilstvo, spolnost, zlorabe

Roman ubeseduje težko temo, problem spolne zlorabe v družini. Gre za avtobiografsko pripoved žrtve, zlorabljenega otroka, Anne, pri čemer je avtorici uspelo literarno prepričljivo ubesediti problem, ki je kompozicijsko zasnovan kot prvoosebna pripoved že odraslega dekleta, ki ne more preboleti svoje boleče preteklosti - zaradi incesta uničenega otroštva in odraščanja. Roman se odlikuje s psihološko poglobljenostjo v čustvovanje, razmišljanja in dejanja glavne junakinje, ki se vrača domov, in katere cilj je maščevanje očimu za trpljenje, ki ga je povzročil njej in njeni umrli polsestri. Anna se retrospektivno zazira nazaj v svojo preteklost, otroštvo in družino, pri čemer uspe avtorici prepričljivo prikazati mehanizme delovanja poškodovane družine, kjer je očim storilec, mati pa molči, in s tem omogoča sprevrženo početje, zaradi katerega je otrok nemočna žrtev, ki sicer kliče na pomoč, a ni slišana. Roman je namenjen slehernemu razmišljujočemu najstniku, staršem in pedagogom. Pomembna dopolnitev sta tudi dve spremni besedi: prva O zlorabi otrok, avtorice Sharon Lewis, in druga, Slovenskemu prevodu na pot, izpod peresa priznanega slovenskega psihoterapevta dr. Bogdana Žorža. Obe omogočata še dodatno razumevanje tega kompleksnega problema z željo, da bi bilo takšnih Ann čim manj. (DLV)

Mahy, Margaret: **24 ur.**

Prev. Andrea Švab. Spr. beseda Tilka Jamnik. Dob pri Domžalah: Miš, 2007. (Najnaj), 250 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| drugačnost, mladostniki, odraščanje, samomor, ugrabitve, vrednote

Dogajanje v romanu novozelandske avtorice, ki je leta 2006 postala Andersenova nagrajenka, je skrčeno na 24 ur, v katerih glavni junak Ellis - zvenelo bo klišejsko - iz fanta tako rekoč čez noč postane moški. Ko se iz internata vrne domov na zaslužene poletne počitnice, si obljubi "divje dogodivščine" in krepko porcijo dobi že prvi dan, v katerem se pošteno zabava, dobi novo pričesko in tetovažo, v praksi preizkusi in potrdi svoj igralski talent, se dokončno sooči s smrtjo prijatelja Simona, se zaljubi in odljubi in iz rok ugrabitelja reši dojenčico. Med junaki sicer velja posebej izpostaviti tudi

Jackieja, ki ga je Mahyjeva zastavila kot klovnsko, tragikomično figuro, ki nam gre na živce z isto lahkoto, s kakršno se nam minuto kasneje (spet) priljubi. Roman, ki ga preveva skrivnostno ozračje in v katerem smo priča vratolomnim akcijam, se torej izkaže za napeto in intenzivno branje. (gk)

Makuc, Andrej: **Oči.**

Ljubljana: Cankarjeva založba, 2011, 132 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], nova izdaja, nova likovna obdelava, ponatis
| nasilje, sadizem, smrt, zlorabe, živali v naravi

Marchetta, Melina: **Piskačev sin.**

Prev. Nataša Grom, Marko Zupančič. Dob pri Domžalah: Miš, 2011. (Zorenja +), 289 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], o avtorjih
| družina, fantje, mladostniki, odraščanje, odtujenost, prijateljstvo, samopodoba, težave

Marchetta, Melina: **Reševanje Francesce.**

Prev. Danica Majer Leban. Dob pri Domžalah: Miš, 2007. (Zorenja +), 224 str.

| M | 4. stopnja
| bolezni, dekleta, depresija, matere, mladostniki, odraščanje, prijateljstvo

V ospredju romana je soočanje šestnajstletne Francesce z materino depresijo. Energična in (pre)skrbna mati naenkrat ostane v postelji, povsem pasivna in čustveno zlomljena. Družini umanjka samoumevna podpora, tako da se oče in oba otroka počutijo povsem izgubljene. Francesca je prisiljena v samostojno soočanje s situacijo, ki jo še zaostrita prva zaljubljenost in iskanje svojega mesta na novi šoli, kjer prevladujejo dečki in kamor se je vpisala po materini želji. Zgodba je prepričljiva zaradi kompleksnega in poglobljenega razprtja problematike: postavljena je v specifično okolje italijanske družine v Avstraliji, liki – predvsem osrednji lik Francesce – so psihološko natančno izrisani, vzroki za materino depresijo, ki jih skupaj z glavno junakinjo spoznavamo postopamo, so prepričljivo izbrani in prikazani. Najbolj pa bralca nedvomno pritegne tenkočuten prikaz izjemno tesnih, pa vendarle prav zato občutljivih odnosov med družinskim člani, predvsem med materjo in hčerko. (tb)

Martel, Yann: **Pijevo življenje.**

Prev. Luka Senica. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004. (Roman), 327 str.

| M | 4. stopnja | naslovniško odprta pripoved, za pogovore o knjigah
| dečki, tigri, večkulturnost, verstva, živali v naravi, živalski vrtovi

Svetovna uspešnica in dobitnica mnogih literarnih nagrad (med drugim Bookerjeve) bo slej ko prej obveljala za branje, ki je primarno namenjeno starejšim najstnikom. Tem je blizu tako zaradi samega adolescentnega junaka, ki ima njim izrazito privlačno identiteto – močno in obenem eksotično, saj Pi ni le velik poznavalec živalske psihe, temveč hkrati hindujec, musliman in kristjan. Prav na slednje vezana vprašanja religije so spet posebej zanimiva za publiko v pozni adolescenci, ta pa seveda rada tudi poseže po pustolovščinah, kakršne pozna iz prejšnjih bralnih obdobj. In Martell vsekakor postreže prav z domiselno avanturo, saj se Pijeva družina iz političnih razlogov nameni v Kanado ter pri tem sredi Tihega oceana doživi brodolom; junak se zato znajde v rešilnem čolnu v družbi zebre, hijene, orangutanke in bengalskega tigra. Od tod kratkočasnost avtorjevega pisanja, ki v maniri anglosaksonske šole kreativnega pisanja sicer izkazuje na hitro pridobljeno znanje zoologije in po

slogovni plati mestoma poskuša preveč za svoje sposobnosti. A po drugi strani ponuja predvsem v prvem delu romana mnoge duhovite prebliske, v drugem, osrednjem, na trenutke resnično pretresljivo zgodbo, v tretjem pa drzne preobrate v pripovedi.

Martel, Yann: Pijevo življenje: roman.

Prev. Luka Senica. Ilustr. Tomislav Torjanac. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009, 312 str.

| M | 4. stopnja | naslovniško odprta pripoved, nova izdaja, o avtorjih, za pogovore o knjigah
| dečki, tigri, večkulturnost, verstva, živali v naravi, živalski vrtovi

Slovita knjiga, ki je kanadskemu pisatelju prinesla "Man Booker Prize" (2002), je pri nas prvič izšla pred petimi leti (MK, 2004) in od tedaj doživela dva ponatisa (oba MK, 2005), v skrajšani različici pa je izšla tudi kot zvočna knjiga (MK, 2005). Knjižničarji jo vse od prve izdaje uvrščamo med "cross-over literaturo", toda ves čas jo vneta berejo tudi mladi bralci. Prvoosebna pripoved 16-letnega indijskega dečka z imenom Pi je namreč zelo napeta in privlačna pustolovska zgodba, hkrati pa večplastna in nudi vrsto vprašanj v razmislek: o bogu in veroizpovedih, o odnosih med ljudmi in živalmi, o zaupanju, o strahu in pogumu ... pa tudi o pripovedovanju zgodb in njihovi verodostojnosti. Oktobra 2005 so razpisali mednarodni natečaj, v katerem je zmagal mladi hrvaški ilustrator Tomislav Torjanac in tako je zdaj pred nami izdaja s 40 njegovimi čudovitimi oljnimi podobami, ki jih bralci gledamo skozi oči prvoosebnega pripovedovalca. Ta izdaja je mladim bralcem morda prav zaradi likovnega dela še bližja, bolj privlačna, laže berljiva. (TJ)

Moore, Pamela: Sladko življenje.

Prev. Mateja Maligoj. Spr. beseda Jana Zirkelbach. Izola: Grica, 2013. (Na robu), 231 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], spremna beseda, za pogovore o knjigah
| dekleta, družina, mladostniki, odraščanje, samomor, stiske

Sladko življenje (v izvirniku Chocolates for Breakfast) je izstopajoč mladostniški roman, ki ga je kot svoj prvenec napisala ameriška mladostnica, osemnajstletnica, že leta 1956, in z njim že takoj ob izidu vzbudila veliko pozornost ameriške in tudi tuje javnosti zaradi izjemne drznosti v odkritem ubesedovanju za tisti čas naravnost šokantnih tabujskih tem, kot so: mladostniška spolnost, homoseksualnost, ločitev staršev, dekadentno življenje bogatašev (jet seta) in hollywoodske izjemno svobodomiselnih filmske družbe, promiskuiteta, alkoholizem, odvisnosti, samomor ... Morda je ravno zato knjiga tako hitro postala mednarodna uspešnica in bila takoj prevedena v kar 11 jezikov. New York Post jo je celo poimenoval "ameriški odgovor na Françoise Sagan in njen kulturni roman Bonjour Tristesse", (Dober dan, žalost), ki je izšel tri leta prej". 15-letna Courtney, protagonistka romana, "ženski Holden" Salingerjeve knjige Varuh mlade rži, gre v svojem mladostniškem raziskovanju mnogo dlje kot Salingerjev glavni junak; pride celo do samega roba odkrivanja in eksperimentiranja s svojim življenjem, vendar z možnostjo pozitivne poti v nadaljnje življenje. Žal je roman k nam prišel s precejšnjo zamudo, sprašujemo se lahko, če je bil za naše okolje morda preveč drzen, s tem pa je morda izgubil nekaj svoje svežine in aktualnosti; nekaj slovenskih generacij mladostnikov ga tako ni spoznalo v času, ko je bil v zenitu svoje slave in ko je začel svoj pohod po svetu. Kljub temu je lahko blizu tudi današnjim mladim s problematiko odraščanja, iskanja svoje identitete, odnosa s starši, vrednot v življenju ... Pohvaliti moramo tudi založnikovo skrb, saj je romanu dodal spremno besedo strokovnjakinje, psihologinje, ki mladostniku še dodatno pojasni vso ubesedeno problematiko. (DLV)

Moškrič, Marjana: Ledene magnolije.

Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002. (Najst), 119 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih
| dekleta, mladostniki, zlorabe

Murail, Marie Aude: **Oh, boy!**

Prev. Jedrt Maležič. Dob pri Domžalah: Miš, 2013. (Zorenja +), 187 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], za pogovore o knjigah
| bratje, posvojitev, sestre, sirote, stiske

Ena vodilnih francoskih mladinskih pisateljic je do danes napisala več kot osemdeset del za otroke in mladino in za svoja dela prejela številne domače in mednarodne nagrade. Do sedaj še povsem neznano ime v slovenskem prostoru se predstavi kar z dvema odličnima romanoma, izdanima v letu 2013 pri Založbi Miš; *Oh, Boy!* (prvič izdan leta 2000) in *Simpl* (prvič izdan leta 2004). Pravo presenečenje obeh romanov je mojstrsko manevriranje med tragiko in komiko, kjer je meja med solzami in smehom zabrisana. *Oh, Boy!* odstira svet sirot, zapuščenih otrok in mladostnikov, ki si morajo z lastno iznajdljivostjo, pogumom in pametjo poiskati dom. Njihova prihodnost ves čas visi na nitki; zdi se, da jih vrtiljak življenja, v katerem igrajo glavno vlogo pogosto nedorasli in neodgovorni odrasli, vzgojno-varstveni in sodni sistem ter muhavost usode, nezadržno vpenja v skrajnosti, ki jim ne bodo kos. Avtorica sooča vrsto nenormativnih (t. i. drugačnih) stanj (bolezen, homoseksualnost, nadpovprečna inteligentnost itd.) z zunanjimi dejavniki, ki se na trk odzivajo na samosvoje načine, od sprejetosti, podpore in tolažbe do odpora in strahu, ki pa se tu in tam iztečeta v bolj pomirjujočo smer. Raznovrstna in večplastna dinamika odnosov je ubesedena poglobljeno in z izjemnim občutkom za otroški in mladostniški notranji svet. (KP)

Murail, Marie Aude: **Simpl.**

Prev. Mojca Medvedšek. Dob pri Domžalah: Miš, 2013. (Zorenja +), 191 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, za pogovore o knjigah
| bratje, drugačnost, duševne bolezni, igra, ljubezen, prijateljstvo, vrednote

Ena vodilnih francoskih mladinskih pisateljic je do danes napisala več kot osemdeset del za otroke in mladino in za svoja dela prejela številne domače in mednarodne nagrade. Do sedaj še povsem neznano ime v slovenskem prostoru se predstavi kar z dvema odličnima romanoma, izdanima v letu 2013 pri Založbi Miš; *Oh, Boy!* (prvič izdan leta 2000) in *Simpl* (prvič izdan leta 2004). Pravo presenečenje obeh romanov je mojstrsko manevriranje med tragiko in komiko, kjer je meja med solzami in smehom zabrisana. Tu gre *Simpl* vsekakor precej dlje; osrednja figura, duševno prizadeti *Simpl*, ki funkcionira na ravni triletnega otroka, svoja čustvovanja, razmišljanja in reakcije na zunanje dražljaje vzpostavlja na nedoumljivo neposreden način. Pri tem igra ključno vlogo gospod Zajko, oživiljena plišasta igrača, ki je sprva *Simpl*ov edini sogovornik in prijatelj. *Simpl* in gospod Zajko sta nerazdružljiva in neprekosljiva in v razpuščeni družbi zabave željnih študentov (kjer po hecnem naključju pristaneta brata) vse prej kot razumljiva. Čeprav se ta radoživa skupnost nanju odziva s šokom, nejevoljo ali celo odporom, pa se to hladno vzdušje, sicer mukoma, postopno toplo in prehaja v bolj sproščeno interakcijo. Odnosi, poprej po večini iztirjeni, najdejo tako iskano udomačitev, le-ta pa s svojo varnostjo končno zagotovi dom. To potrди tudi t. i. Zajkova "smrt", ki dokončno vzpostavi ravnovesje. V popolnem soglasju z miselnim razgibavanjem živi tudi neukročeno sočen jezik; brez pomisleka zavzema najbolj drzne in nepričakovane lege in je tisti, ki ob spremljavi situacijske komike zagotavlja smeh do solz.

Predin, Andrej: **Na zeleno vejo.**

Ljubljana: Modrijan, 2007, 176 str.

| M | 4. stopnja | humor

| fantje, Maribor, mladostniki, nova duhovnost, odraščanje, prijateljstvo, Slovenija, šola, tranzicija

Avtor prvenca nas v svojem kratkem romanu popelje v čas po osamosvojitvi Slovenije v materialno obubožani Maribor, med male ljudi, ki si morajo ob menjavi politično-gospodarskega sistema sami pomagati na zeleno vejo. V ospredju pripovedi je osnovnošolec Luka, ki živi z bratom in materjo samohranilko. Ta se v skrbi za preživetje s svojim novim partnerjem loteva različnih dejavnosti, ki v tranzicijskih časih zagotavljajo hiter zaslužek, kot je na primer delo na črno s trženjem nove duhovnosti. Ob tem sledimo prepoznavnim najstniškim zgodbam: zapravljanju časa, "žuriranju", druženju z vrstniki, pouličnim spopadom, prvim izkušnjam s spolnostjo, preko katerih spoznavamo "klateško filozofijo" mladostnika, ki s simpatično naivnostjo odkriva svet, ki se mu kljub problemom kaže kot zabavna igra. Prizori iz njegovega življenja, ki si sledijo neurejeno, kot naključne epizode, bralca zavedejo, da gre za humorno, a lahko pripoved, dokler jih sklepni dogodek ne prepriča o nasprotnem, kruta smrt dekleta, do katerega Luka začuti nekaj več, pa daje slutiti hipno streznitev v svet odraslih. Roman je napisan v berljivem "zračnem slogu", brez izdelane fabule, duhovito in udarno, prepričljivo in sveže tudi zato, ker je avtor dialoge s pravo mero "začinil" z mariborščino. (im)

Procházková, Iva: **Goli**.

Prev. Irena Samide. Spr. beseda Bojan Dekleva. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011. (Odisej), 292 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, spremna beseda

| bogastvo, mladostniki, odraščanje, revščina, samopodoba, zapostavljenost

Iva Procházková, češka pisateljica, ki piše v nemškem jeziku, je leta 1988 dobila nemško nagrado za mladinsko književnost (Deutscher Jugendliteraturpreis) za knjigo Die Zeit der geheimen Wünsche (Čas skritih želja), v letu 2008 pa je bila za to nagrado nominirana z romanom Goli. Virtuozen preplet petih zgodb razpira kolaž nanizanih drobcev iz življenja petih najstnikov, ki se, deloma skupaj, predvsem pa vsak zase, spopadajo z osnovnimi bivanjskimi vprašanji in izgrajevanjem lastne samopodobe, ki jo zahteva integracija v družbeno življenje. Simbolika "golosti" se navezuje na ranljivost, izpostavljenost in nezaščitenost, ki naj bi bile temeljne značilnosti obdobja dozorevanja. Kljub temu pa se zdi, da je končna sporočilnost romana nekoliko drugačna – plasti, ki se skozi življenjske izkušnje kopičijo in nalagajo, prejkone hromijo kot ščitijo. To vsekakor dokazujejo odrasli, torej starši, ki so kljub debelemu plašču še kako ranljivi in negotovi. Želja po trganju spon in razgaljanju je tako hrepenenje po svobodi in neposrednem stiku z življenjem. Pripoved je prvenstveno mladostniški roman o nevralgičnih točkah odraščanja in iskanju osebne integritete, hkrati pa vzporedno branje omogoča vstop v metaforično zgodbo o iskanju najglobljih idealov človeške duše. Ob tem ne smemo pozabiti na izčiščene lirične vstavke in študijsko preiščljene jezikovne rešitve, kjer se posamezne vsebinske niti inovativno spogledujejo z jezikovnim preigravanjem. Bralcu v pomoč bo zagotovo tudi spremna beseda psihologa dr. Bojana Dekleve. (KP)

Provoost, Anne: **Padec**.

Prev. Mateja Seliškar Kenda. Dob pri Domžalah: Miš, 2005. (Zorenja +), 265 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih, za pogovore o knjigah

| mladostniki, nasilje, neonacizem, nestrpnost, rasizem

Večkrat nagrajena avtorica je belgijsko provincialno okolje izkoristila za oris sodobne stvarnosti kot razpete med nerazrešene zgodovinske ustaline in nič manj problematično kričave zahteve po svetli prihodnosti. Preteklost pri tem zastopa predvsem patriarhalno usmerjeni nacionalsocializem in

prihodnost multikulturalnost ter vse žensko. A ta sociološki pejzaž je svoji izgubljenosti ustrezno pretanjeno postavljen v skoraj sanjsko ozadje, kar podpira tudi močna in preiščljiva razpostavljena simbolika: ob skrivnostno razprtem, od Biblije do vsakodnevnih frazemov segajočem simbolu padca, je potrebno omeniti vsaj še motorno žago, ki skozi celotni roman brni in reže, tudi noge. Ospredje pripovedi pa zasedajo po Flaubertovem nauku nevpletajočega se avtorja natančno izrisane glavne osebe, ki dejansko ženejo opisano socialno kuliso, s čimer avtorica družbeno stvarnost bistro prikaže kot zgolj odsev zasebnosti: najstnik Lucas je junak našega časa tudi zaradi svojega odprtega sprejemanja vsega, pri čemer nima dovolj šne odločnosti, da bi sprejeto še pravočasno ovrednotil, neonacist Benoît nadaljuje srhljivo logiko preteklosti, mladostniško pravičniška Caitlin pa je seveda zazrta v lepši jutri. Ob tako kvalitetnem pisanju, pri katerem moramo pohvaliti vsaj še spretno razpostavitev zgodb in hvalevreden prevod, gre nedvomno za najboljšo mladinsko delo, izdano pri nas v letu 2005.

Rai, Bali: **Ekipa**.

Prev. Janez Lavtižar. Ljubljana: Grlica, 2004. (Romani Grlica), 280 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| kriminal, mladostniki, nasilje, prestopniki, priseljenci, tolpe, večkulturalnost

Ekipa (klapa bi bil vsekakor bolj ustrezen prevod) je skupina najstnikov različnih ras in kultur iz geta: sveta prostitucije, mamil in kriminala. Zgodba, ki jo doživljajo junaki, je tako zgledna kriminalka, hkrati pa družbenokritičen roman. Prikazuje namreč surovo življenjsko realnost (britanskih) otrok na družbenem robu in brez zadržkov razkriva nepravilne odnose v družbi ter nepoštenost vladajočih struktur. Pri tem pa kljub težkim življenjskim razmeram mladih roman ostaja pozitivno naravnan: klapo vendar družijo prijateljstvo in želja, da bi v krutem okolju preživeli in ga prerasli s pomočjo vrednot, kakršna sta delo in izobrazba.

Reece, Gordon: **Miši**.

Prev. Metka Osredkar. Dob pri Domžalah: Miš, 2012. (Bisernice), 325 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], za pogovore o knjigah

| dekleta, etika, matere, mladostniki, nasilje, strah, šola, uboj, ustrahovanje, vrstniki

Rubínová, Johana: **Moj razgaljeni dnevnik**.

Prev. Arlanda Eržen. Maribor: Litera, 2012, 368 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], dnevnik

| dekleta, mladostniki, odraščanje

Sedgwick, Marcus: **Rdeča kot kri, bela kot sneg**.

Prev. Tamara Bosnič. Dob pri Domžalah: Miš, 2008. (Nekoč), 306 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| Lenin - Vladimir Iljič Uljanov (1870-1924), ljubezen, revolucija, Rusija, sodobnost, stoletje, 1. pol. 20., vohuni

Zgodovino pišejo zmagovalci, ravnovesje z nasprotno stranjo pa išče literatura. In mladinska literatura je pri iskanju druge strani velikokrat zelo pogumna in inovativna. Po obdobju, ko je kot žanr blestela s sijajnimi predstavniki kot so Sienkiewicz, Sutcliff ali Finžgar, se je zgodovina kot perspektiva na videz umaknila predvsem problemskim temam, v resnici pa se pogosto pojavila kot primes in tako

z drugimi perspektivami ustvarjala za sodobno pisanje značilno mešanje perspektiv. Marcus Sedwick, angleški pisatelj in odličen ilustrator v najnovejših romanih za mladino zgodovinsko perspektivo postavi v prvi plan na inovativen način. Čeprav je do podrobnosti natančen pri opremi »zgodovinskega odra«, je predvsem mojster oživiljanja avtentičnega vzdušja, ki ga bralec začuti, ko ga zgodba potegne v čas in deželo dogajanja. V romanu o ruski revoluciji pisatelj splete starodavne pravljice in pravoslavni mit o velikem ruskem medvedu, zimsko idilo Pasternakove Lare in dr. Živaga skupaj z lačno, prezeblo in predvsem nevarno vsakdanjostjo časa, ko so oblast prevzemali boljševiki. V tem spletu spremljamo angleškega novinarja, ki se zaljubi v Rusijo, kljub vsemu kar se v njej dogaja, in v Rusinjo, kljub temu, da ima doma družino. V napeti, mestoma vohunski, mestoma lirični pripovedi, mladi bralec začuti zapletenost in večplastnost tistih dogajanj, ki jih kasneje zgodovina predstavi kot enostavne, logične in veljavne. (VZ)

Süskind, Patrick: **Zgodba gospoda Sommerja.**

Prev. Špela Urbas. Ilustr. Jean-Jacques Sempé. Celje: Društvo Mohorjeva družba, Celjska Mohorjeva družba, 2007, 108 str.

| M | 4. stopnja | naslovniško odprta pripoved, o avtorjih

| bolezn, fantje, odraščanje, samomor

Süskind, najbrž najbolj znan po romanu Parfum, je leta 1991 napisal krajše prozno besedilo Zgodba gospoda Sommerja. Knjiga ob izidu pri nas sicer ni bila predstavljena v kontekstu mladinske literature, je pa nedvomno ena tistih, ki nagovarjajo dvojno publiko (tako odrasle bralce kot tudi nekoliko mlajše) in omogoča dvojno branje. Na površini se nam ponuja kot lahkotna, simpatična in zabavna zgodba s prvoosebim pripovedovalcem, ki se z distance nekaj desetletij spominja svojega otroštva in srečanj s skrivnostnim gospodom Sommerjem, ki je cele dneve zagrizeno in na videz brez pravega cilja pešačil po okolici, s čimer je med sokrajani sprožil plaz ugibanj - kdo sploh je in zakaj je neprestano v pogonu? Tenkočutnejši bralec bo tudi zasluil povsem drugačne razsežnosti zgodbe - tragiko povojnega časa in Sommerjeve eksistence. Süskind se izkaže za mojstrskega pripovedovalca, ki združuje lahkotnost z intenzivnostjo (običajen dogodek, kakršen je učna ura klavirja pri gospodični Funkel, denimo, prepričljivo spelje v pravcato psihološko dramo) in odlično poustvari otroško doživljanje sveta. K očarljivosti knjižice zagotovo dodajo svoje tudi iskrive Sempéjeve ilustracije. (gk)

Teller, Janne: **Nič.**

Prev. Katja Petan. Ljubljana: Grlca, 2006. (Svet je eden), 126 str.

| M | 4. stopnja | za pogovore o knjigah

| absurd, mladostniki, smisel

Danska pisateljica bo bralca bržkone presenetila z veliko količino bizarnosti in brutalnosti, s katerima 'podloži' razmeroma kratek roman. Potem ko Pierre Anthon sredi pouka zapusti razred, ker se je dokopal do spoznanja, da se ne splača narediti ničesar, ker ne obstaja nič, kar bi kaj pomenilo, si preostanek 7. a na vsak način prizadeva dokazati nasprotno. Na pamet jim pade, da bi iz stvari, ki jim zares veliko pomenijo, sestavili t. i. kup smisla in z njim upornemu sošolcu, mojstru filozofije nič, dokazali njegovo filozofsko zablodo. Tellerjeva skladno z višino kupa stopnjuje okrutnost sošolcev, ki drug z drugim vse bolj spretno psihološko manipulirajo. Zahvaljujoč temu seveda skokovito narašča tudi napetost zgodbe, ki pa bo nekoliko bolj opreznemu bralcu vendarle že na začetku namrgodila čelo. Kmalu se mu namreč zastavi vprašanje, ki ostane brez zadovoljivega pojasnila, sicer sila provokativno osrednje dogajanje romana, to je sestavljanje kupa smisla, pa brez prave psihološke motivacije; zakaj si pravzaprav celoten razred tako zagrizeno prizadeva postaviti Pierre Anthona na

laž? Nič je torej najprepričljivejši v osrednjem delu, kjer se iz filozofskega oziroma eksistencialnega romančka razvije v psihotriler.

Tryzna, Tomek: **Gospodična Nihče**.

Prev. Klemen Pisk. Spr. beseda Alenka Urh. Ljubljana: Sodobnost International, 2013. (Zvezdogled), 462 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], o avtorjih, spremna beseda, za pogovore o knjigah
| dekleta, mladostniki, odraščanje, osamljenost, Poljska, prijateljstvo, stiske, stoletje, 2. pol. 20.

Literarni prvenec poljskega pisatelja, scenarista in režiserja Tomka Trzyne je bil izdan že leta 1994 (napisan pa že 1988) in takoj prejel nagrado za knjigo leta poljske sekcije IBBY ter kmalu doživel tudi upodobitev na filmskem platnu. Roman, ki je naslovniško odprt – torej namenjen tako odraslim kot najstnikom – se odvija na Poljskem konec osemdesetih let 20. stoletja, v zadnjih letih razpada komunističnega režima. Mimo vseh političnih dogajanj, ki kakor da se glavne junakinje sploh ne tičejo, spremljamo zgodbo petnajstletne Mariše, ki se z družino preseli iz vasi v večje mesto. Mariša se je nenadoma prisiljena vključiti v novo okolje in med nove vrstnike. Novi družbi želi na vsak način ugajati in biti sprejeta, kar pa jo vse bolj oddaljuje od lastne družine in lastnega jaza. Za ceno sprejetosti je pripravljena poteptati tudi svoja najgloblja prepričanja in želje. Njena osebnost se začne v iskanju ideala razkrajati. Njen razkroj pa lahko spremljamo tudi skozi pripovedni jezik, saj avtor Marišininu propadanje realnega sveta jezikovno mojstrsko kombinira z grotesknimi, sanjskimi in pravljičnimi prisposodobami. (PP)

Valentine, Jenny: **Kako sem spoznal Violet Park: Violet sem srečal po njeni smrti, to ni bila ovira, da je ne bi spoznal**.

Prev. Jana Ambrožič. Dob pri Domžalah: Miš, 2009. (Zorenja +), 155 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih
| družina, fantje, očetje, smrt

Lucas v čakalnici za taksi najde pozabljeno žaro. Začne raziskovati in ugotovi, da so to ostanki stare žene, slavne pianistke, ki je živela v bližini. Medtem ko raziskuje njeno življenje, se mu razkriva tudi zgodba njegove družine. Le-ta mu namreč še posebej povzroča stiske: oče jih je pred leti zapustil in odšel neznano kam, mama pa je vse prej kot urejena ženska, ki bi zmogla voditi družino in dom. Izvirna in duhovita zgodba, odlično napisana žanrska mešanica, je spoznavanje Violet Park, izjemnega življenja vztrajne in ustvarjalne ženske, toda šele po njeni smrti, in je spoznavanje lastne družine, ki pa se zdi neurejeno in nesmiselno. Je tudi iskanje lastne identitete občutljivega in introvertiranega 15-letnega Lucasa, ki si želi utrditi mesto znotraj varne in urejene družine. Ne nazadnje je iskanje smisla minljivega življenja, ki ga dokončno osmišlja prav njegov konec. Dotakne se tudi širše in globlje povezanosti bitij, ki presega bivajoče, in kjer so naključja le na videz to, sicer pa so drobci osmišljene eksistencialne, socialne in/ali celo božanske tkanine. Branje privlačnega in odlično literariziranega besedila torej nudi doživljanje na več ravneh, začeni s skorajda detektivskim iskanjem, pa vse do filozofskega razmišljanja, in vzbuja tako smeh kot solze. Večkrat nagrajeni prvenec angleške avtorice je odličen primer sodobne "cross-over literature". (TJ)

Vidmar, Janja: **Brez**.

Dob pri Domžalah: Miš, 2011. (Iziberi), 184 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], besedilo tudi dramaturgizirano, spremna beseda
| fantje, mladostniki, odraščanje, rojstni dan

Walker, Kate: **Peter**.

Prev. Marta Pirnar. Ljubljana: ŠKUC, 2007. (Lambda; 57), 192 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| drugačnost, fantje, homoseksualnost, mladostniki, odraščanje, samopodoba

Eden izmed najvidnejših romanov za mlade z gejevske tematiko, navdušuje s čustvenim nabojem in odkrito zgodbo o raziskovanju spolne identitete. Slednje je petnajstletnemu naslovnemu junaku, zavezanemu fotografiji in motorjem, skoraj nemogoče, saj je njegovemu čutenju nenaklonjena tako družina kod družina motoriziranih »prijateljev«, ki jih veže kult mačizma in grobosti. Peter začne o vprašanih, ki ga glodajo, pogumneje razmišljati šele, ko se pojavi David. Domala sanjski lik, starejši fant, študent, je izrazito prijazen in čuteč, vedno brezhibno oblečen, vrh tega pa še hudo spreten ljubiteljski mehanik! Ob Petrovih notranjih viharjih, ki jih sproža trenje med navdušenjem nad homoseksualno usmerjenim Davidom in privzgojenimi predsodki o gejih, pride do izraza avtoričina izvrstna karakterizacija; škoda le, da je pri nekaterih stranskih osebah šablonska in da je slovenski prevod izrazito začetniški. (dlv)

Woltz, Anna; Janssen, Vicky: **Dekle z Marsa**.

Prev. Katjuša Ručigaj. Dob pri Domžalah: Miš, 2012. (Zorenja +), 170 str.

| M | 4. stopnja | [ZELO DOBRO], za pogovore o knjigah

| drugačnost, mladostniki, spolnost, transseksualnost

Yu Miri: **Zlata mrzlica**.

Prev. Igor Rogelja. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2007. (Najst), 375 str.

| M | 4. stopnja | o avtorjih

| Japonska, mladostniki, nasilje, spolnost

Avtorica na način, ki nam je poznan že iz japonske literature za odrasle, predvsem pa iz njihove filmske produkcije, razpira sodobni svet osamljenosti, brezizhodnosti in umanjkanja smisla. Najstniški Kazuki po odhodu matere sam skrbi zase in za prizadetega brata, saj se oče – vodja uspešne igralnice, posveča le poslom in lastni zabavi. Kolerični deček, ki že od otroštva prepuščen sam sebi tava po ulicah Kogane-choja, postaja vse bolj nasilen. Sodeluje pri posilstvu, pobije psa, nato pa v strahu, da se bo zaradi izostankov v šoli oče pričel vmešavati v njegovo življenje, umori očeta. Vendar brez simbolne podobe očeta izgubi navidezni ugled med starejšimi in ni sposoben dokončno prevzeti vloge vodje družine. Vedno bolj išče podporo zunaj sebe, v nadomestnem očetu ali prvi ljubezni. Pisateljica s prehodom v Kazukijev sanjski svet pušča odprt konec, ki dovoljuje tako predajo in normalizacijo situacije kot nadaljevanje nasilja. Izjemen roman, ki je hkrati pristno sodoben in specifično japonski, osredotočen na svet najstniškega Kazukija, a večplasten in zanimiv tudi za starejše bralce. Navdušuje tudi avtorjev poseben, poetičen slog. (tb)

Zajc, Lenart: **5 (Pet) do 12h**.

Spr. beseda Dušan Čater. Novo mesto: Goga, 2007. (Lunapark), 316 str.

| M | 4. stopnja | nova izdaja, o avtorjih

| Ljubljana, mladostniki, obritoglavci, odraščanje, Slovenija, spolnost, subkultura, šola

Knjiga je prvič izšla leta 1998 kot avtorjev prvenec pri založbi Mladinska knjiga v Ljubljani v zbirki Prvenci, svoje nadaljevanje pa je dobila v knjigi Zguba, ki je leta 2001 izšla pri isti založbi v zbirki Žamet. Nova izdaja delno avtobiografske pripovedi govori o zadnjih gimnazijskih mesecih skinheda Jake. Bralec hkrati spremlja preplet brezčasnega iskanja lastne identitete na prehodu iz otroštva v odraslost in tematizacije zadnjih burnih let bivše skupne države Jugoslavije, do katere se avtor še dodatno opredeljuje v humornih metafizijskih komentarjih. Zaradi vpeljave avtobiografskih elementov je roman še posebej prepričljiv. Razvoj glavnega lika skozi roman je smiselno in večplastno utemeljen. Pisani konglomerat motivov od iskanja prve ljubezni in hedonističnih pubertetniških užitkov do upora avtoritetam šolskega sistema in brutalnega skinhedovskega nasilja je predstavljen prepričljivo nazorno ter na specifično avtorski način. Humorna in problemska obravnava polpretekle zgodovine je za sodobnega mladega bralca, ki so mu sorodne obravnave poznane le iz pretežno faktografskih publikacij, namenjenih izobraževanju, ali polemik, namenjenih odraslim bralcem, še posebej dobrodošla. (tb)

Zubizarreta, Patxi: **Čudovito potovanje Xia Tianzija.**

Prev. Ana Fras. Ilustr. Jakobo Muñiz. Ljubljana: Ebesede, 2013, 93 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], naslovniško odprta pripoved, o avtorjih, simbolična pripoved, za pogovore o knjigah

| hrepenenje, iskanje, ljubezen, potovanja, Tibet, velikani

Baskovskemu pisatelju Patxiju Zubizarreti je uspelo na manj kot stotih straneh ubesediti literarno mojstrovino, ki nas prevzame že po nekaj vrsticah branja. Ilustrirana zgodba nas skozi opise čudovitih, čudežnih in pravljичno nenavadnih pustolovščin vodi skozi delček življenja skoraj poldrugi meter velikega Xia Tianzija. Xia Tianzi je v gorah Tibeta živeči nežni velikan, ki si na vsak način želi videti morje. Tudi njegov oče je odšel, da bi videl morje, zato tudi v njegovem srcu tli goreča želja, da bi videl morje od blizu, hkrati pa poiskal očeta, ki se iz svojega popotovanja nikoli ni vrnil. Ko prejme znamenje, ki mu ga je napovedal slepi modrec, se odpravi na pot. Na poti ga doletijo mnoge nevšečnosti, ki preizkušajo njegovo modrost in pogum, a domov se vrne srečen in izpopolnjen. Kljub včasih groznim in napetim pustolovščinam je zgodba prijazna, srčna in umirjena, k čemur jo vodi tekoč in senzibilen avtorjev slog ter izčiščena pripoved. Čudovito popotovanje Xia Tianzija, je delo, ki ne bi smelo manjkati na nobeni knjižni polici. Delo je preprosto, a hkrati prodorno in sveže. (PP)

Zupan, Dim: **Leteči mački.**

Ljubljana: DZS, 2005. (M knjiga), 299 str.

| M | 4. stopnja | ponatis

| fantje, Ljubljana, mladostniki, odrašćanje, Slovenija, smrt, spolnost

Zusak, Markus: **Kradljivka knjig.**

Prev. Katerina Draškovič. Ljubljana: Sanje, 2010. (Sanje. Roman), 541 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO]

| dekllice, druga svetovna vojna, Judje, nacizem, nasilje, Nemčija, poštenost, rejništvo, smrt, sočutje, sodobnost, stoletje, 2. pol. 20., vojne

Knjiga je bila prvotno izdana kot knjiga za odrasle, vendar je večino izmed številnih nagrad prejela kot knjiga za mladino. Kot táko jo na svoje police uvrščajo tudi v večini knjigarn in knjižnic po svetu. V njej življenje prvoosebne pripovedovalke, nemške dekllice Liesel Meminger v obdobju druge svetovne vojne spremljamo na horizontu smrti. Zgodba se začneja z deklčinim potovanjem k rejniški družini,

na katerem njen mlajši bratec umre, Liesel pa ob pokopu ukrade svojo prvo knjigo – priročnik za grobarje. Ta postane njena najpomembnejša vez z bratom in življenjem, ki ga zapušča, čeprav sploh ne zna brati. Zusak se z Adornovo tezo, da ni mogoče pisati literature po (o) holokavstu, na izviren način sooča z diametralno predstavitevjo perspektiv: Saumensch je oznaka za ljudi, ki jih imamo radi, kazenski vpoklic v vojsko in koncentracijsko taborišče sta dobra obeta za preživetje in Nemci so najbolj tragične žrtve nacistične Nemčije. Kradljivka knjig je knjiga o besedah, njihovi moči in večplastni naravi, o njihovi povezanosti z življenjem in smrtjo. Je knjiga, ki ne stopa na bojišče ali v koncentracijsko taborišče, a vendarle odstira največjo grozo vojne. Knjiga, ki ljudi ne obarva s črno in belo, »male« ljudi, njihove želje in strahove pa postavlja v prvi plan in odpira številna vprašanja, na katera ni mogoče odgovoriti. (TB)

POEZIJA

KOMADI: **111 pesmi za mlade in njim podobne.**

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004. (Sončnica), 186 str.

| M | 4. stopnja | antologija

Širok spekter poezije v pričujoči zbirki je raznolik po najrazličnejših plateh: pesmi na primer lahko pripišemo kar osemindvajsetim različnim nacionalnim književnostim in nadalje izvirajo tako iz predantičnega sveta kot iz repertoarja trenutno popularnih glasbenih skupin (Zmelkoov). Pri tem je težišče zbirke deloma zaznati v ljubezenski tematiki in poeziji 20. stoletja, predvsem pa ga je čutiti v duhovnem območju uredniku ljubega, kar ne nazadnje izpričuje tudi predgovor. Izbor je s tem vsekakor zanimiv predvsem tistim, ki jim je blizu takšen duhovni krog, v koliko so to dejansko "mladi", pa bo pokazal šele čas. A zbrana poezija je vendarle kvalitetna in s svojskim izborom predstavlja čtivo, ki ga je vsaj kot bibliofilsko kuriozitetu vredno priporočati predvsem starejšim najstnikom.

Rozman, Andrej: **Izbrane Rozine v akciji: pesmi za odrasle od 13. leta naprej.**

Ilustr. Svjetlan Junaković. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2010, 2011. (Sončnica), 103 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], parodija

| medbesedilnost, nonsens

Zbirko sestavljajo pesmi enega najbolj priljubljenih in vsestranskih sodobnih slovenskih ustvarjalcev, ki ga poznajo otroci, mladostniki in odrasli. Gre za kompilacijo, prvenstveno namenjeno mladostnikom, ki skoraj v celoti temelji na izboru iz Rozmanovih obstoječih pesniških zbirk. Nekaj pesmi izraža najstniška, mladostniška občutja (Ko je jesen, Ta pouk ni zame!, Lenoba, Stanja, Rad bi kakšno žival). Med njimi naletimo na kratke nekajvrstičnice v obliki rekel ali pregovorov (Kratka pesem o odmevu, Ne vem, v čem je fora), prevladujejo pa predelane pripovedne pesmi, ljudske ali avtorske, ki so – tudi zaradi prepevanja – že "ponarodele" (Intronacionala, Vojaška, Jernej in njegova pravica, Lepa Vida v akciji, Uvod v Martina Krpana, Lenka Munda, Urška, Od nastanka človeške ribice). V teh pesnik izkušnje iz preteklosti vzporeja s sodobno realnostjo. Pesmi so natančne v izrazu, ostre in kritično naravnane. Gre torej za prave "Rozine v akciji", namreč za pesnikovo zavzetost za temeljne reči človeškega in družbenega življenja. Rozman namreč opozarja na npravstvene in okoljske, pa tudi na jezikovne oziroma pravopisne težave. Razmišlja o smislu svojega početja, kar zaznamo v uvodni in sklepni pesmi (Se opravičujem, ampak in Pa te besede niso normalne!), predvsem pa v

pesmi Let's twist against! ("En starček je bil, / je trto sadil – / rozine je delal in nikdar nič pil. "). Torej morda le ni naključje, da je lahko naslov te pesniške zbirke zapisan na dva načina, namreč Izbrane Rozine/rozine v akciji, kar še dodatno izraža pesnikovo duhovitost, igrivost in domišljenost, ki prevevajo vso zbirko. Pesmi odlikujejo tudi humor, besedne igre, medbesedilni učinki, komunikativna zafrkljivost, zvočna dognanost ... Svjetlan Junaković je likovni del prispeval v obliki (de)montaže poslikanih in porisanih lepljenk, ki pesmi ne le "ilustrirajo", temveč dopolnjujejo njihov pomen. (TJ, DLV in KP)

POUČNE KNJIGE

Filozofija

Vežjak, Boris: **Sokratov pojmovnik za mlade.**

Ilustr. Izar T. Lunaček. Maribor: Aristej, 2011. (Pojmovniki; 7), 133 str.

| 1 | 4. stopnja | [ODLIČNO], humor, pojmovnik
| antika, filozofija, Grčija, Sokrat (470-399 pr.n.št.)

Avtor Boris Vežjak in stripar Izar Lunaček pred bralcem razpreta različne plasti Sokrata, enega najbolj znanih in kontroverznih filozofov, zgodovinski in literarni lik, model filozofskega življenja itn. Sokratov pojmovnik je mnogo več kot natančna biografija davno pokojnega filozofa. Obravnava misleca, ki je umrl, ne da bi zapustil en sam tekst, medtem ko ga poznamo iz del drugih grških avtorjev, predvsem filozofa Platona, ponuja dober prikaz kritičnega spopadanja z antičnimi teksti in informacijami, ki jih ti prinašajo. Bralec na primerih spozna, kako prepletati različne informacijske vire, kako presoјati, kadar so le-ti kontradiktorni in kako posledično zagotoviti objektivno obravnavo. Na tej podlagi Vežjak sestavlja tudi drobce Sokratove filozofije ter jih ločuje od in povezuje z elementi iz drugih filozofskih sistemov. Grška filozofija kot glavna predhodnica sodobnega (filozofskega) pretresa sveta je danes še kako aktualna, zato je točna in razumljiva predstavitev konceptov, kakršni so "sveto", "dobro", "vrlina" ..., še kako dobrodošla. Vežjakova razlaga je pospremljena z odlomki iz originalnih del, ki mladega bralca postopno seznanjajo z dikcijo in originalnimi idejami del, s katerimi bi se pozneje lahko srečal tudi samostojno. Knjigo zaključuje kratek slovar sokratskih pojmov, ki z razlago pojmov, ki jih imamo navadno za samoumevne, npr. "dobro", "znanje" ..., sledi Sokratovemu reku: "Vem, da nič ne vem, ostali niti tega ne vedo. " Vežjakov tekst dopolnjuje bogato ilustrativno gradivo. Poleg vzporedne predstavitve likov iz teksta s posnetki slikarskih in kiparskih del, kjer vidimo, kako so omenjene like videli skozi zgodovino, spremljajo tekst še humorne Lunačkove ilustracije, ki ponujajo alternativen komičen pristop. Ob užitku v humorju za sladokusce si bralec zaželi le, da bi bilo Lunačkovih stripov v knjigi še več. (TB)

Vzgoja

Duša, Irena: **Vzgoja staršev.**

Ilustr. Izar T. Lunaček. Spr. beseda Jana Zirkelbach. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2010. (Najst), 227 str.

| 3 | 4. stopnja | [ODLIČNO], priročnik, spremna beseda, za pogovore o knjigah
| mladostniki, odnosi, odrasli, starševstvo, vzgoja

Izjemno zabaven in domiseln priročnik o odnosih med starši in najstniki sta ustvarila pisateljica, novinarka, prevajalka in priljubljena publicistka v mladinskih revijah ter nič manj iskriivo ironičen in prodoren filozof in stripar. Tako kot uspešnica istega tandema Seksikon (DZS, 2008), je tudi ta priročnik najprej izhajal v obliki podlistka v reviji Pil plus. Priročnik odlikuje »naravna« izbira tem, ki obvladujejo vsakodnevna razmerja med starši in njihovimi najstniki, odlična mera spusta na raven mladih in prepričljiva ponudba razumevanj starševskih zagat, strahov in predsodkov, ki naj bi jim jih njihovi potomci pomagali premoščati na »licu mesta«. Kot nekak zvesti Sančo Pansa temu prizadevanju sledi karikatura ilustratorja – oba hkrati do solz zabavna in do občudovanja kultivirana. (VZ)

Družabne igre

Moore, Dan: **Biblija za bistrumne.**

Prev. Vital Sever. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2010, 191 str.

| 7 | 4. stopnja | [ODLIČNO]

| igre miselne

Biblija za bistrumne je knjiga vaj in ugank za hitrejše in učinkovitejše razmišljanje ter boljši spomin, ki jo je napisal Dan Moore, strokovnjak za filozofijo razuma in logiko. Delo je razdeljeno na osem poglavij, ki obravnavajo različna področja od logike do matematike, prostorske predstave in besednih iger. Sive možganske celice lahko urimo ob igranju sudokuja, reševanju matematičnih ugank ali ob nalogah iz lateralnega in analitičnega mišljenja. Na koncu vsakega poglavja najdemo tudi rešitve. Odlika knjige je v tem, da so naloge, ki lahko kaj kmalu (vsaj za večino) postanejo duhamorne in bralca kvečjemu odvrnejo od dela, opisane na zabaven in igriv način, uganke in probleme pa dopolnjujejo tudi ilustracije in fotografije, kar delo še dodatno popestri. Priporočamo vsakemu bistrumnežu, ki se ne brani dobre »možganske aerobike«, in vsem, tako mladim kot odraslim bralcem, ki hočejo zgolj preveriti ali prevetrili svoje umske sposobnosti. (PP)